

mationem exprimi deberet, alioquin gratiae ipsae essent ipso iure nullae.

§ 2. Cum autem, sicut accepimus, saepe contingeret personas regni et Delphinatus ac comitatus huiusmodi, vacatione beneficiorum in locis remotis regni ac Delphinatus et comitatus eorumdem, per obitum pro tempore vacantia intellecta, eorum veri valoris notitiam haberi non posse, et veri valoris huiusmodi notitia non habita, ad illa a Romano Pontifice impetrandum, celerem nuncium ad Sedem praedictam destinare, et signaturam supplicationis super illorum impetratione, cum facultate verum annum valorem beneficiorum huiusmodi in literarum super huiusmodi supplicationibus expeditione augendi, obtinere, ad effectum possessionem beneficiorum huiusmodi assequendi, literas super huiusmodi impetrationibus, cum minus vera valoris beneficiorum eorumdem expressione expedire, et absque eorum culpa, diligentia et expensis, pro impetratione huiusmodi obtinenda factis, et gratia eis a nobis concessa et illius effectu frustrari, ac per posteriores (qui, nulla habita diligentia, expressione veri valoris, eadem beneficia a Sede praedicta impetrarunt) excludi, ac desuper propterea molestari.

§ 3. Nos, qui subditorum nostrorum commoda libenter procuramus, ac eos a litibus et expensis, quantum cum Domino possumus, relevamus, motu proprio ac ex certa nostra scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, statuimus et ordinamus quod de cetero, perpetuis futuris temporibus, impetrantes beneficia ecclesiastica in regno, Delphinatu et comitatu praedictis, per obitum dumtaxat vacantia, si verum annum valorem beneficiorum in literis apostolicis, quae super dictis beneficiis expeditae fuerunt, non expresserint infra annum a die datae literarum earumdem computandum, valorem ipsum male expressum corrigi per officiales, ad quos expeditio literarum huiusmodi pertinet et correctiones literarum earumdem fieri con-

sueverunt, petere; ipsique officiales, ipsarum literarum expeditioni praesidentes, ad eorumdem simplicem petitionem, valorem ipsorum impetrantium ad verum annum valorem, iuxta petentium voluntatem, in eisdem literis reducere et corrigere; ipsique impetrantes, pro augmento valoris expressi dumtaxat, annatam Camerae Apostolicae solvere debeant et teneantur.

§ 4. Decernentes quascumque impetrationes posteriores de dictis beneficiis, ratione non expressionis veri valoris huiusmodi infra dictum annum factas, nullius roboris vel momenti esse et pro infectis haberi debere.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae MDXVI, kalendis octobris, pont. nostri anno IV.

Dat. die 1 octobris 1516, pont. anno IV.

XXII.

De praedicatorum verbi Dei munere, examine et approbatione (1).

SUMMARIUM

Praedicationis munus valde necessarium et utile est. — 1. Praedicatores tamen aliqua scandalosa quandoque proponunt. — 2. Ideo S. Gregorius praedicatores hortabatur etc. — 3. Et hic Pontifex iubet praedicatores debere prius examinari et approbari; — 4. Admissosque, Evangelium iuxta sensum DD. approbatorum praedicare teneri. — 5. Futura praedicere, etc. non debent. — 6. Const. Clem. V de privilegiis observent. — 7. Inspirationes divinae, antequam praedicentur, Sedis Apost. aut loci ordinarii examini reserventur. — 8. Contravenientium poenae. — 9. Contrariorum derogatio.

(1) Approbatio et examen huiusmodi regulariter spectat ad ordinarios locorum, ita disponente Concil. Trid., sess. v, cap. 2, *De Reform.*; et sess. xxiv, cap. 4, eodem decreto. Quo vero ad eorum officium, habes Concil. Trid., sess. v, cap. 2; sess. xxiv, cap. 4; et sess. xxv, in cap. *De Purgatorio*.

Leo episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio.

Supernae Maiestatis praesidio, per cuius ineffabilem providentiam coelestia simul et terrena diriguntur, super gregem dominicum nobis commissum speculatoris officium (quantum imbecillitati nostrae conceditur) exercentes, totaque mente nobiscum ipsi revolventes, inter alia complura et magna, ad nos pertinere ut munus praedicationis, quod in Ecclesia Dei praecipuum ac pernecessarium magnique fructus atque utilitatis, dummodo recte et ex sincera caritate erga Deum et proximum, praeceptisque et exemplis sanctorum Patrum, qui haec profitentes cum fidei fundatione et propagatione plurimum Ecclesiae contulerunt, exerceatur; quippe quod Redemptor noster primus fecit et docuit, et eius praecepto et imitatione duodenus ille apostolorum numerus, quasi totidem coeli Dei veri gloriam enarrantes per orbem terrarum, universum genus humanum, quod sub peccati iugo vetusta servitute continebatur, sensim ab eorum tenebris educentes, et ad perpetuae salutis lucem excitantes, verbum ipsum in omnem terram et in fines orbis terrae, tum ipsi prius, tum deinde sui successores longe lateque propagaverunt altissimeque fundaverunt, ut qui nunc tantum subeunt onus meminisse debeant, creberrimeque secum revolvere, praeter auctoris ipsius ac fundatoris Iesu Christi pietissimi Redemptoris, Petri et Pauli ceterorumque apostolorum et Domini discipulorum se vices, quoad hoc officium, subire ac sustinere.

§ 1. Sane fide dignorum relatione percipimus quod nonnulli praedicatores nostris temporibus (quod dolenter referimus), non attendentes se eorum, quos diximus, et insuper sanctorum Ecclesiae doctorum aliorumque sacram theologiam profitentium, qui assistendo iugiter christianis, ac se falsis prophetis rectam fidem subvertente annitentibus opposentes, Ecclesiam

militantem illaesam prius, per se talem eam esse manifestarunt, officium exercere, et non nisi utilia concurrenti eorum sermonibus populo, ad vitiorum extirpationem, virtutum laudem, animarum denique salutem fidelium, meditanda et perficienda debere assumere; multa tamen et varia contra institutiones et exempla, quae diximus, quandoque etiam scandalosa, populis praedicare; quod mentem certe nostram mirum in modum commovit dum nobiscum ipsi mente volvimus quod illi, officii immemores sui, in suis sermonibus non ad utilitatem audientium, sed ad suam potius ostentationem laborantes, vanis quorundam auribus blandiuntur, qui ad hoc iam devenisse apparent ut verificetur dictum Apostoli ad Timotheum ita scribentis: *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non substinebunt, sed ad sua desideria coercerabunt sibi magistros prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Quorum falsas et inanes mentes, praedigantes ipsi praefati non modo in rectam veramque viam reducere minime student, sed illas maioribus etiam erroribus implicant, dum, sine ulla canonum attestazione vel reverentia, immo contra ipsas canonicas sanctiones, sacrae Scripturae sensum multifariam pervertentes, temereque ac perperam plerumque interpretantes, contra veritatem praedicare, terroresque ac minas multaque mala propediem affutura, iamque ingruentia, nulla prorsus legitima ratione muniti, sed suo dumtaxat sensui obsequentes, comminantur, representant, adesseque asseverant; plerumque etiam vana quaedam et inania et alia huiusmodi populis ingerere, et (quod enormius est) ab aeternitatis lumine et Sancti Spiritus admonitione aut infusione illa se habere asserere audent. Cumque ii, sub confictorum miraculorum mendaciis, varios errores fraudesque disseminent; denique populos, quos in evangelica doctrina sedulo instruere, et in vera fide retinere et conser-*

Praedicationis munus valde necessarium et utile est.

Impetrationes aliter factae invalidantur.

Praedic. tamen aliq. scandalosa quandoque proponunt.

vare deberent, per sermones suos a sensu et praeceptis universalis Ecclesiae retrahentes, a sacrisque constitutionibus, quas maxime sequi deberent, deviantes, auditores suos amovent, ac longe faciunt a salute. Per haec namque et alia huiusmodi, simpliciores homines et ad deceptionem procliviores a via salutis et obedientia Romanae Ecclesiae deviantes, in errores varios perfacile inducuntur.

Ideo S. Gregorius praedicatorum hortatur ut hic.

§ 2. Propterea Gregorius, huius muneris peritissimus et fervore caritatis incensus, praedicatores vehementer hortatur et monet ut, dicturi ad populum, prudentes cautique accedant, ne, dicendi impetu rapti, verborum erroribus, quasi iaculis, audientium corda configant, et cum sapientes fortasse videri desiderant, decepti, speratae virtutis compagem insipienter discendant. Saepe namque verborum effectus amittitur, cum loquacitate importuna vel incauta audientium corda levigantur. Et sane in nullo alio rudem ii plebem maiori damno scandaloque afficiunt, quam cum vel tacenda praedicant, vel falsa et inutilia docendo, eam in errorem inducunt. Quae, quoniam huic sacrae religioni divinitus institutae, nova et aliena, omnino contraria esse noscuntur, gravi certe accuratoque sunt examine digna, ne scandalum populo christiano et suorum auctorum, ac aliorum animabus interitum pariant.

Et hic Pontifex iubet praedicator. debere prius examinari et approbari;

§ 3. Nos igitur, sanctae Dei Ecclesiae (cui, disponente Domino, praesidemus, quae quidem una est, et Deum unum praedicat, colit, ac unam fidem firmiter et sincere confitetur, iuxta illud prophetae vaticinium: *Qui habitare facit unius moris*) uniformitatem, quantum cum Deo possumus, posthabitam reducere, et retentam conservare; quique populo verbum Dei praedicant tales esse cupientes ut eorum praedicatione Ecclesia nullum scandalum patiat; et si qui corrigibiles sunt ab his, quae proximis nostrisque temporibus praesumpserunt, cum nonnullos eorum, praeter

illa quae diximus, in praedicationibus non viam amplius Domini in virtute docentes, non Evangelium, ut deberent, explanantes, sed conficta miracula et nova ac falsa vaticinia, aliaque levia et ab anilibus fabulis parum distantia, magnumque scandalum parientia, nulla devotionis et auctoritatis, eiusque improbantis ac repellentis haec habita ratione, vastis clamoribus imprimere ac suadere ubique conantes; et ne pontificali quidem dignitate fulgentibus et aliis Ecclesiae praelatis parcentes, quibus potius honorem ac reverentiam exhibere deberent, sed in eorum personas ac statum audaciter ac temere invehi consuevisse, et alia huiusmodi commisisse constat, in futurum abstineant; ut tam periculosum contagiosumque malum ac mortifera pestis radicitus evellatur, et arefactum ita penitus deleatur, ut nec memoria eius remaneat, sacro approbante concilio, statuimus et ordinamus ut nullus tam clericus saecularis, quam cuiuscumque etiam Mendicantium Ordinis regularis, aut quivis alius, ad quem facultas praedicandi, tam de iure, quam de consuetudine vel privilegio aut alias, pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorem suum respective diligenter examinatus (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus), ac morum honestate, doctrina, probitate, prudentia et vitae exemplaritate ad illud aptus et idoneus reperiat; et hic, quocumque postea praedicaturus accesserit, de huiusmodi examine et idoneitate sua per literas authenticas seu alias sui examinatoris approbatorisque episcopis et aliis locorum ordinariis fidem legitime faciat.

§ 4. Mandantes omnibus, qui hoc onus substinent, quique in futurum substinent, ut evangelicam veritatem et sanctam Scripturam, iuxta declarationem, interpretationem et ampliationem doctorum, quos Ecclesia vel usus diuturnus approbavit, legendosque hactenus recepit et in poste-

Admissosq. Evangelium iuxta sensum DD. approbator. praedicare tenent.

rum recipiet, praedicent et explanent: nec quidquam eius proprio sensui contrarium aut dissonum adiciant, sed illis semper insistant, quae ab ipsius sacrae Scripturae verbis et praefatorum doctorum interpretatione, rite et sane intellectis, non discordant.

Futura praedicere, etc. non debent.

§ 5. Tempus quoque praefixum futurorum malorum vel Antichristi adventum aut certum diem iudicii praedicare vel asserere nequaquam praesumant; cum Veritas dicat: *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate*; ipsosque, qui hactenus similia asserere ausi sint, mentitos, ac eorum causa reliquorum etiam recte praedicantium auctoritati non modicum detractum fuisse constet; inhibentes omnibus et singulis clericis saecularibus vel regularibus praefatis, ceterisque, cuiuscumque status, gradus et ordinis existant, qui hoc onus assument, ne de cetero, in sermonibus suis publicis, alia quaeque futura ex Literis sacris constanter praedicere, nec illa a Spiritu Sancto vel divina revelatione se habuisse affirmare, et alienas inanes divinationes asseverando, aut alio quocumque modo tractanda assumant; sed, ex divinae vocis praecepto, Evangelium omni creaturae cum vitiorum detestatione et virtutum commendatione enucleent; et pacem ac dilectionem mutuam, a Redemptore nostro tantopere commendatam, ubique foventes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab episcoporum et praelatorum ac aliorum superiorum, eorumque status scandalosa detractio, quos coram vulgo et laicis non modo incaute, sed etiam intemperanter reprehendunt et mordent, et ab eis male gestorum, expressis quandoque nominibus, aperta et manifesta redargutione abstineant.

Const. Clem. V de privileg. observent.

§ 6. Denique constitutionem felicis recordationis Clementis Papae V, quae incipit *Religiosi*, quam tenore praesentium innovamus et approbamus, inviolabiliter observari debere decernimus, ut hac ratio-

ne ad utilitatem populi praedicantes et eum Domino lucrifacientes, talentum, quod ab Illo acceperant, superlucrarer et eiusdem gratiam et gloriam consequi mereantur.

§ 7. Ceterum, si quibusdam eorum Dominus futura quaedam in Dei Ecclesia inspiratione quapiam revelaverit, ut per Amos prophetam Ipse promittit, et Paulus apostolus, praedicatorum princeps, *Spiritum, inquit, nolite extinguere, prophetias nolite spernere*; hos aliorum fabulorum et mendacium gregi connumerari, vel aliter impediri minime volumus. Extinguitur namque ipsius gratia Spiritus, Ambrosio teste, si incipientibus loqui fervor contradictione sopitur, et tunc Spiritui Sancto iniuria certe fieri dicitur. Et quoniam res magni momenti est, eo quod non de facili credendum sit omni spiritui, sed sint probandi spiritus, teste Apostolo, an ex Deo proveniant, volumus ut lege ordinaria tales assertae inspirationes, antequam publicentur aut populo praedicentur, ex nunc Apostolicae Sedis examini reservatae intelligantur; quod si sine mora periculo id fieri non valeret, aut urgens necessitas aliud suaderet, tunc, eodem ordine servato, ordinario loci notificentur, ut ille, adhibitis secum tribus aut quatuor doctis et gravibus viris, huiusmodi negotio cum eis diligenter examinato, quando id expedire videbunt (super quo eorum conscientias oneramus) licentiam concedere possint.

Inspiration. divina, antequam praedicoen., Sedis Apostol. aut loci ordinari. examini reserventur.

§ 8. Si qui autem contra praemissorum aliquod committere quidquam ausi fuerint, ultra poenas contra tales a iure statutas, excommunicationis etiam sententiam, a qua non nisi a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constituti, absolvi possint, eos incurrere volumus. Et ut eorum exemplo alii attentare similia minime audeant, eis praedicationis etiam officium interdictum esse perpetuo decernimus.

Contravenientium poenae.

§ 9. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus ac privilegiis et indultis et literis apostolicis, Ordinibus et personis

Contrariorum derogatio.

praefatis, etiam in Mari Magno comprehensis, ac etiam a nobis forsitan approbatis, innovatis vel etiam de novo concessis, quae, quoad hoc, nolumus eis in aliquo suffragari.

Nulli ergo etc.

Datum Romae in publica sessione, in Lateranensi sacrosancta basilica solemniter celebrata, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo decimosexto, XIV kalendas ianuarii, pontif. nostri anno IV.

Dat. die 19 decembris 1516, pont. anno IV.

XXIII.

De fidelitatis iuramento per promotos ad quascumque ecclesias et dignitates praestando, poenisque contra non praestantes infligendis (1).

SUMMARIUM

1. Perpetuus in Ecclesia mos, ut ad beneficia promoti iuramentum praestent fidelitatis. — 2. Poenae contra illud praestare negligentes. — 3. Ab eo praestando non excusat literas apostolicas provisionis non fuisse expeditas. — 4. Literae non expediendae nisi prius constet de praestito iuramento. — 5. Exequutores huius constitutionis designati.

Leo Papa X.

§ 1. Inter alia laudabilia et necessaria Sedis Apostolicae decreta, a Summis Pontificibus praedecessoribus nostris edita et omni tempore observata, illud videtur praecipuum, quod ad ecclesias patriarchales, metropolitanas, cathedrales et abbatiales dignitates promoti vinculo iuramenti astringantur, ut Pontifici pro tempore existenti et successoribus suis canonice intransibus fideles esse et alia observare teneantur, quae in forma eiusmodi iuramenti continentur.

§ 2. Nuper ad notitiam nostram pervenit aliquos, ut praemittitur, vincu-

(1) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

lum ipsius iuramenti, quod indissolubile est, declinasse, in decretorum praedictorum contemptum; cupientes autem tali absurditati opportune providere, motu proprio et ex certa nostra scientia, hac praesenti nostra in perpetuum valitura constitutione ordinamus atque decernimus quod quicumque ad aliquam ex dictis dignitatibus in titulum, commendam, administrationem, unionem temporalem et coadiutoriam cum successione, seu quamvis aliam dispositionem, etiam ad ecclesiam titularem in partibus infidelium constitutam, promotus fuerit, et ipse praesens in Romana Curia extiterit, teneatur et debeat, sub mille ducatorum, pro medietate Camerae Apostolicae, et una quarta parte dilectis filiis clericis caeremoniarum magistris, altera vero quarta parte dispositioni praesidentis ipsius Camerae applicandorum, necnon excommunicationis latae sententiae poenis, in manibus dilecti filii nostri prioris diaconorum S. R. E. cardinalium pro tempore existentis, infra mensem a die promotionis computandum, vocato uno ex dictis caeremoniarum magistris, iuxta consuetudinem hactenus servatam, in forma solita iuramentum antedictum praestare, et ultra, si facere neglexerit, omnibus fructibus ecclesiae seu abbatiae, ad quam promotus fuerit, careat, donec iuramentum ipsum praestiterit et poenam incursum cum effectu persolverit.

§ 3. A quibus iuramento et poenae solutione minime se excusare valeat, quod literas promotionis suae non expediverit, seu ad illas expediendas aliquam forsitan a nobis vel successoribus nostris dilationem obtinuerit, qua dilatione gaudere minime possit, nisi obligatio in Camera praedicta bancharii idonei de bullas expediendo, et iura sua Camerae et officialibus Romanae Curiae solvendo praecesserit, vel quod possessionem non fuerit assecutus, nec assequi forsitan posse confidat.

§ 4. Et nihilominus dilectis filiis custodi Cancellariae nostrae ac summistae

Poenae contra illud praestare negligentes.

Ab eo praestando non excusat literas apostolicas provisionis non fuisse expeditas.

Literae non expediendae, nisi

prius constet de praestito iuramento.

literarum nostrarum et notariis Camerae Apostolicae, in virtute sanctae obedientiae, districte mandamus quatenus nullas literas super praemissis expediri permittant, et expeditas minime tradant, nisi eis prius, de iuramento huiusmodi praestito, fides per alterum ex clericis caeremoniarum magistris facta fuerit, sicut hactenus consuetum erat.

Exequutor. huius constitutionis designati.

§ 5. Volumus autem quod hoc praesens decretum nostrum, tam promovendos quam etiam promotos comprehendat, ita ut ipsi promoti teneantur, infra mensem a die requisitionis, iurare; quod iuramentum recipi non debeat, nisi constituto de obligatione bancharii praedicti aut de alia in eadem Camera facta, pro quorum omnium et singulorum praemissorum efficaci executione venerabili fratri nostro Raphaeli episcopo Ostiensi, ac pro tempore existenti camerario, nec non dilectis filiis praesidentibus Camerae praenominatis, praesentium tenore committimus et mandamus ne habita fide promotionis alicuius ad aliquam ex dignitatibus ante dictis, ex neglectu praestationis praedicti iuramenti, postquam ad id monitus fuerit, contra eum ad declarationem poenarum praedictarum, veluti contra debitores ipsius Camerae, in coobligatos procedant, in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscumque.

Placet, et ita motu proprio mandamus. I.

(Papae subscriptio)

XXIV.

Moderatio et declaratio indulgentiarum quibuscumque Mendicantium et aliorum religiosorum Ordinibus et eorum Tertiariis concessorum.

SUMMARIUM

Causae huius constitut. — 1. Episcopalis dignitas est ceteris eminentior, et Mendicantium opera fructuosa nimis sunt. — 2. Hic itaque Pontifex ex concordia horum inter

episcopos et Mendicantes moderatur privilegia in infra dicendis. — 3. Episcopi eos visitent et corrigant in concernentibus parochianorum curam et sacramentorum administrationem. — 4. Quisque in eorum ecclesiis celebrare possit. — 5. Ad processiones ire cogantur. — 6. Confessores ab ordinariis approbentur. — 7. Sacramenta ministrare possint. — 8. Pacta inita inter episcopos et Mendicantes serventur. — 9. Mendicantes quando mortuos levare possint. — 10. Volentes sepeliri cum eorum habitu, sepulturam eligere possunt. — 11. Ordines ab episcopo recipiant. — 12. Etecclesiarum consecrationes; — 13. Sponsos non benedicant; — 14. Campanam die Sabbati Sancti post cathedralem pulsant; — 15. Censuras ordinariarum servent et publicent; — 16. Decimarum solutionem suadeant; — 17. Conservatores habeant. — 18. Excommunicati ad Religionem non recipiantur. — 19. Tertiarii in propriis domibus degentes uti laici reputentur. — 20. Secus, si claustraliter vivant, etc. — 21. Derogatio contrariorum. — 22. Ordinarii et Mendicantes benigne se tractent. — Sanctio poenalis.

Leo episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio.

Dum, intra mentis arcana revolvimus, et diligenti consideratione pensamus operosa sollicitudinis studia continuosque labores, pro divini nominis gloria, exaltatione catholicae fidei, Ecclesiae unitate servanda, et institutione ac salute fidelium animarum per coepiscopos eorumque superiores in diversis partibus ad regimen suarum ecclesiarum a Sede Apostolica constitutos, necnon per fratres diversorum Ordinum, praesertim Mendicantium, indefesse et indesinenter impensos, tanta ex eorum in vinea Domini fructuosis operibus et opportune ac laudabiliter gestis cordi nostro provenit satisfactio, ut his, quae ad pacem et quietem inter eos conservandam conducere cognoscimus, omni studio intendamus.

§ 1. Novimus enim episcopos ipsos in partem sollicitudinis nostrae assumptos

Causae huius constitutionis.

Episcopalis dignitas est ceteris

Perpetuus in Ecclesia mos, ut ad benefic. promoti iuramentum praestent fidelitatis.

ris eminentior, et Mendicant. opera fructuosa nimis sunt. fuisse, quorum honor et sublimitas, testante Ambrosio, nullis potest cooperationibus adaequari. Religiosos etiam in agro dominico, pro christiana religionis defensione et ampliatione, complura fecisse, ac uberes fructus protulisse et in dies singulos proferre, ita ut eorumdem episcoporum ac religiosorum bonis operibus orthodoxam fidem incrementa sumpsisse, et per orbem terrarum undique dilatatam fuisse, fidelium nullus ignoret. Et sicut ipsi saepenumero, vigilantissima et solerti cura, schismata in Dei Ecclesia extinguere, et Ecclesiae unitatem reddere, et, ut eidem Ecclesiae pacis tranquillitas daretur, innumeros labores subire non dubitarunt; ita quoque par est, eos inter se, nostris provisionibus, pacis vinculo ac fraterna charitate et unitate coniungi, ut eorum concordia doctrina et mutuis operibus uberes in Ecclesia Dei fructus proveniant.

Hic itaque Pontifex ex concordia horum inter episcopos et Mendicant. moderatur privilegia in infra dicendis.

§ 2. Sane, cupientes ut iura spiritualia, quae ad Dei laudem et christifidelium animarum salutem pertinent, et quorum exercitium praefatis episcopis et eorum superioribus in suis dioecesibus (cum ipsi in partem sollicitudinis, ut praefertur, assumpti, ac dioeceses distinctae et cuilibet eorumdem episcoporum assignatae fuerunt) commissum extitit, per ipsos episcopos exerceantur, et ius illa libere exercendi, quantum fieri potest, eis illaesum praeservetur. Et si aliqua dictis fratribus Mendicantibus, in eorumdem episcoporum laesionem, per Romanos Pontifices praedecessores nostros et Sedem Apostolicam concessa fuerint, concessionem huiusmodi, eisdem religionis factas, in subsequentibus duximus moderandas, ut ipsi fratres potius ab eisdem episcopis omni cum charitate foveantur, quam aliquo modo molestentur et inquietentur. Una enim est regularium, saecularium, praelatorum et subditorum exemptorum et non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur; eorumque om-

nium unus Dominus, una fides. Et propterea decet eos, qui eiusdem sunt corporis, unius etiam esse voluntatis, et sicut fratres nexu invicem charitatis adstricti sunt, sic non convenit alterum in alterius iniuriam seu iacturam prosilire, dicente Salvatore: *Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.*

§ 3. Ad conservandam igitur inter episcopos et eorum superiores ac praelatos et fratres huiusmodi mutuam charitatem et benevolentiam, divini quoque cultus augmentum, pacemque et tranquillitatem universalis Ecclesiae status, quod ita demum fieri posse cognoscimus, si unicuique, quantum fieri potest, sua iurisdictio conservetur, sacro approbante concilio, statuimus et ordinamus quod episcopi et eorum superiores et alii praelati praefati, parochiales ecclesias ad eosdem fratres, ratione locorum suorum, legitime spectantes, quoad ea, quae ad parochianorum curam et sacramentorum conservationem administrationemque pertinent (sine tamen visitorum insolito gravamine vel impensa), visitare; et illarum curam gerentes et circa illam delinquentes, si religiosi fuerint, iuxta ipsius Ordinis regularia instituta, intra septa regularis loci; saeculares vero presbyteros et fratres huiusmodi beneficia obtinentes, libere, tamquam suae iurisditioni subiectos, punire.

§ 4. Ac tam praelati quam presbyteri saeculares, qui vinculo excommunicationis ligati non fuerint, missas in ecclesiis domorum eorumdem, devotionis causa celebrare volentes, celebrare possint; ipsique fratres tales celebrare volentes, libenter recipere debeant.

§ 5. Ac ab eisdem praelatis ad processiones solemnes pro tempore faciendas requisiti (dummodo eorum loca suburbana ultra unum milliare a civitatibus respective non sint remota) accedere.

§ 6. Necnon superiores eorumdem fratrum, fratres, quos ad audiendas confes-

(1) Vide Concilium Trid., sess. xxv, *De Regulari.*, cap. 13.

Episcopi eos visitent et corrigant in concernentibus parochianor. curam et sacramentorum administrationem.

Quisque in eorum ecclesiis celebrare possit.

Ad processiones ire cogantur (1).

Confessores ab ordinariis approbentur (1).

siones subditorum eorumdem praelatorum tempore elegerint, eisdem praelatis personaliter exhibere ac praesentare (si eos sibi exhiberi et praesentari petierint), alioquin eorum vicariis (dummodo ad praelatos ultra duas diaetas accedere non cogantur) omnino teneantur. Possintque illi per eosdem episcopos et praelatos super sufficienti literatura et aliqua saltem huiusmodi sacramenti peritia dumtaxat examinari. Talibusque praesentatis admissis vel etiam indebite recusatis confitentes, constitutioni, quae incipit *Omnis utriusque sexus*, quoad confessionem dumtaxat, satisfecisse censeantur.

Sacramenta ministr. possint.

§ 7. Ipsique fratres etiam forensium confessiones audire valeant, laicos tamen et clericos saeculares a sententiis ab homine latis nullatenus absolvere possint. Eucharistiae vero et Extremae Unctionis aliaque ecclesiastica sacramenta, illis, quorum, etiam infirmorum ac decedentium, confessiones audierint, docentibus proprium sacerdotem sibi dare denegasse, dare nequeant, nisi denegatio sine legitima causa facta, vicinorum testimonio probata, aut requisitio coram notario publico facta doceretur. Eorumdem vero fratrum obsequio insistentibus sacramenta huiusmodi nullatenus ministrare valeant, nisi illorum durante obsequio.

Pacta inita inter episcopos et Mendicant. servantur.

§ 8. Pacta autem et conventiones inter eosdem fratres et praelatos atque curatos, pro tempore inita, valeant: nisi per subsequentum capitulum proximum generale vel provinciale refutata, ac per eos refutatio huiusmodi intimata debito tempore fuerit.

Mendic. quando mortuos levare possint.

§ 9. Parochias autem cum cruce ad levanda funera eorum, qui apud ecclesias domorum et locorum eorumdem suam elegerint sepulturam, intrare non possint, nisi prius praemonito et requisito ac non recusante parochiano presbytero, et tunc sine eius ac ordinarii praedicio, nisi

(1) Hoc idem, ultra dictum Concilium, statuit Pius V in constitutione *Romani*.

eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quae sit in viridi observantia, et cum pacifica possessione, suffragetur.

§ 10. Volentes quoque sepeliri in habitu eorumdem fratrum, in claustro non degentes, sed in propriis domibus habitantes, in eorum ultima voluntate sepulturam sibi eligere possint.

§ 11. Quodque fratres ipsi ad ordines promovendi, per ordinarios de grammatica et sufficientia examinari, et dummodo competenter respondeant, per eosdem ordinarios libere admitti; ac nullatenus in eorum ecclesiis seu domibus aut aliis eorum locis, ab alio quam a dioecetano episcopo vel eius vicario, super hoc cum debita reverentia requisito, et absque rationabili causa contradicente, vel eo a dioecesi absente, ad dictos ordines promoveri debeant.

§ 12. Nec ab alieno episcopo consecrationem ecclesiae vel altaris, aut coemeterii benedictionem petere, seu in ecclesiis per eos pro tempore aedificandis, primum lapidem per alienum episcopum poni facere possint, nisi ubi ordinarius, bis aut ter cum debitis reverentia et instantia requisitus, sine legitima causa id recusaverit.

§ 13. Et absque curatorum consensu, sponsum et sponsam benedicere nequeant.

§ 14. Et ut debitus honor matri ecclesiae reddatur, tam ipsi fratres quam alii clerici saeculares, etiam super hoc Apostolicae Sedis privilegio muniti, die sabbati maioris hebdomadae, antequam campanam cathedralis vel matricis ecclesiae pulsaverit, campanam in ecclesiis suis pulsare minime possint; contrafacientes poenam centum ducatorum incurrant.

§ 15. Censuras autem per eosdem ordinarios latis et promulgatas, ac in matrice ecclesia civitatum, necnon in collegiatis et parochialibus ecclesiis castrorum et oppidorum respective solemniter publicatas, quando super hoc ab eis-

Volentes sepeliri cum eorum habitu, sepulturam eligere possunt.

Ordines ab episc. recipiant

Et ecclesiarum consecrationes;

Sponsos non benedicant;

Campanam die Sabbati Sancti post cathedralis pulsent;

Censuras ordinarior. servant et publicent;

dem ordinariis requisiti fuerint, in ecclesiis domorum suarum publicare ac servare.

Decimarum scilicet
inston. suadent;

§ 16. Et ut animarum utriusque sexus christifidelium saluti uberius consulatur, illos, quorum confessiones pro tempore audierint, cuiuscumque status et conditionis fuerint, ad solvendum decimas sive aliam honorum seu fructuum quotam, in locis, in quibus decimae ipsae aut similia solvi consueverunt, etiam sub onere conscientiarum suarum monere et hortari; ipsisque etiam illas solvere recusantibus absolutionem denegare, et super hoc requisiti, id populo etiam publice praedicare et persuadere teneantur.

Conservatores
habeant.

§ 17. Conservatores autem eisdem fratribus pro tempore a Sede Apostolica deputandi, doctrina et probitate praestantes et in ecclesiastica dignitate constituti esse debeant, et coram eis per eosdem fratres, quibus dati fuerint, ultra duas dietas a loco suae solitae habitationis nullus trahi possit, privilegiis super hoc alias eis concessis nullatenus suffragantibus.

Excommunicati
ad Religionem non
recipiantur.

§ 18. Excommunicati quoque Ordinem Mendicantium profiteri volentes, ubi de interesse tertii ageretur, absolvi non possint, nisi praevia satisfactio. Procuratores quoque et negotiorum gestores ac operarii, eorundem fratrum servitiis insistentes, sententiis excommunicationis promulgatis illaqueati sint et esse censeantur, si illis causam dederint, aut dantibus consilium, auxilium vel favorem praestiterint.

Tertiarum in propriis domibus degen-
tes nri laici reputentur.

§ 19. Fratres autem et sorores Tertii Ordinis, necnon Mantellati, Corrigiati, Pinzocharae, Cordellati et alii, quocumque nomine nuncupati, in propriis domibus habitantes, sepulturam, ubi voluerint, eligere valeant. Sed die Paschatis tantum Eucharistiam, necnon Extremam Uctionem caeteraque ecclesiastica sacramenta (Poenitentiae sacramento dumtaxat excepto) a proprio sacerdote recipere, et ad onera, quae laicis incumbunt, perferenda tenean-

tur; ac in foro saeculari, coram iudicibus saecularibus, conveniri possint. Et ne censura vilescat ecclesiastica, et minoris auctoritatis interdicti sententia reputetur, iidem dicti Tertii Ordinis, ad divina audienda, in ecclesiis suorum Ordinum, tempore interdicti, nullatenus admittantur, si causam dederint interdicto, vel causam ipsam nutrant seu foveant, aut dantibus auxilium, consilium vel favorem quoquomodo praestiterint.

Secus, si claustraliter vivant, etc.

§ 20. Collegialiter autem viventes seu cum claustralibus habitantes, ac mulieres virginalem seu caelibem aut castam vidualem, expresso voto et sub dicto habitu, vitam ducentes, privilegiis, quibus fratres Ordinis, cuius Tertiae Regulae habitum gestant, gaudere debeant. Omnia etiam et singula supradicta ad reliquos religiosos Ordinum quorumcumque extendi et per eos etiam servari debere volumus atque decernimus; salvis tamen, in reliquis desuper non expressis, tam episcoporum quam fratrum et aliorum religiosorum praedictorum iuribus, quibus per praemissa in aliquo praedictare seu quidquam innovare non intendimus.

Derogatio contrariorum.

§ 21. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus dictorum Ordinum, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis alia firmitate roboratis, privilegiis quoque et indulgentiis ac literis apostolicis, contra praemissa seu aliquod praemissorum, eisdem Ordinibus concessis, etiam in Mari Magno contentis; quibus (etiam si ad illorum derogationem, de eis eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma servanda esset, illorumque tenores praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes) specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Decernentes etc.

Ordin. et Mendicant. benigne se tractent.

§ 22. Eisdem insuper fratres, in virtute sanctae obedientiae, monemus ut eisdem episcopos loco sanctorum apostolorum subrogatos, pro debita et nostra ac Apostolicae Sedis reverentia, congruo honore et convenienti observantia venerentur. Ipsos quoque episcopos hortamur ac per viscera misericordiae Dei nostri requirimus ut fratres ipsos affectu benevoloprosequentes, charitative tractent ac benigne foveant, seque illis minime difficiles aut duros vel morosos, sed potius faciles, mites, propitios piaque munificentia liberales exhibeant; ac in omnibus praedictis, tamquam in agro dominico cooperatores, eorumque laboris participes, propria benignitate recipiant, eorumque iura omni cum charitate custodiant atque defendant, ut tam episcopi quam fratres praefati (quorum operae, veluti lucernae ardentes supra mensam positae, omnibus christifidelibus lumen praebere debent) ad Dei laudem, fidei catholicae exaltationem populorumque salutem, de virtute in virtutem proficiant, ac exinde a largissimo honorum retributore Domino perennis vitae praemium consequi mereantur.

Sanctio poenalis.

Nulli ergo etc.

Datum Romae in publica sessione, in Lateranensi sacrosancta basilica solemniter celebrata, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo sextodecimo, xiv kalendas ianuarii, pontificatus nostri anno iv.

Dat. die 19 decembris 1516, pont. anno iv.

Sequitur declaratio dictae bullae quoad Tertiarios.

SUMMARIUM

Relatio dictae bullae. — 1. Causa huius declarationis. — 2. Declaratio. — 3. Derogatio contrariorum.

Leo Papa X ad futuram rei memoriam.

Relatio dictae bullae.

Nuper in sacro Lateranensi concilio, in reformationem privilegiorum religiosorum, inter alia statuimus quod fra-

Bull. Rom. Vol. V.

87

tres et sorores Tertii Ordinis, necnon Mantellati, Corrigiati, Pinzocharae, Cordellati et alii quocumque nomine nuncupati, in propriis domibus habitantes, sepulturam, ubi voluerint, eligere valeant, sed die Paschatis tantum Eucharistiam ac Extremam Uctionem caeteraque ecclesiastica sacramenta (Poenitentiae sacramento dumtaxat excepto) a proprio sacerdote recipere, et ad onera, quae laicis incumbunt, perferenda teneantur. Et ne censura vilescat ecclesiastica, et minoris auctoritatis interdicti sententia reputetur, iidem dicti Tertii Ordinis ad divina audienda nullatenus admittantur, si causam dederint interdicto, vel ipsam causam nutrant aut foveant, aut dantibus auxilium, consilium vel favorem quoquo modo praestiterint. Collegialiter vero viventes seu in claustralibus habitantes, ac mulieres virginalem seu coelibem aut castam vidualem, expresso voto et sub dicto habitu, vitam ducentes, privilegiis, quibus fratres Ordinis, cuius Tertiae Regulae habitum gestant, gaudere debeant, prout in constitutione dicti Lateranensis concilii, eodem approbante concilio, desuper edita plenius continetur.

Causa huius declarationis.

§ 1. Cum autem, sicut accepimus, a quibusdam nimium curiosis vertatur in dubium, an votum praedictum de voto solemniter Religionis intelligatur, cum illud tria substantialia comprehendat, obedientiam scilicet, paupertatem et castitatem, et circa dictas mulieres, virginalem seu castam vidualem vitam ducentes, de virginitate et castitate tantummodo mentio fiat.

Declaratio.

§ 2. Nos, ad tollendum omne dubium, motu proprio, et ex certa nostra scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, harum serie decernimus et declaramus quod in praemissis, de voto solemniter Religionis minime intelligi debeat, ita ut mulieres virginalem aut coelibem vitam simpliciter viventes, etiam in consanguineorum et affinium suorum aut propriis

domibus vel seorsum habitantes, privilegiis et immunitatibus praedictis, in omnibus et per omnia frui et gaudere debeant.

Derogatio contrariorum.

§ 3. Non obstantibus illis, quae in dicta constitutione nostra volumus non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae sub annulo Piscatoris, die prima martii, anno millesimo quingentesimo decimoctavo, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 1 martii 1518, pontif. anno v.

XXV (1).

Contra mentientes personas in literis apostolicis ut earum expeditionem gratis assequantur, officialesque eorum complices (2).

SUMMARIUM

Causa constitutionis. — 1. Mentientes se in literis apost. coercentur. — 2. Officiales eorum complices puniuntur. — 3. Literae expeditae nullae sunt. — 4. Decretum irritans. — 5. Iussio publicandi — 6. Derogatio contrariorum. — Publicatio.

Leo episcopus ad perpetuam rei memoriam, motu proprio etc.

Causa constitutionis.

Inhaerendo vestigiis praedecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, sicut non absque gravi displicentia accepimus, nonnulli animae suae prodigi, et avaritiae morbo laborantes, ut literas apostolicas gratis expédiant et Romanae Curiae officiales debita eorum portione defraudent, in eisdem literis nonnumquam venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae Ecclesiae vicecancellarii et aliorum cardinalium aut dilectorum filiorum abbreviatorum de maiori praesidentia seu literarum praedictarum scriptorum, necnon aliarum personarum quarumcumque, ex

(1) Haec constitutio sub numero xxx per errorem in Edit Rom. legitur (R. T.). (2) Hoc fere voluit etiam Innoc. VIII contra praedictos mentientes, ut sup. in eius constit. xiv, Cum sicut, pag. 329.

quarum qualitatibus et privilegiis sive antiqua consuetudine literas ipsas gratis expedire solent, nepotes et quandoque germanos, interdum vero familiares, continuos commensales fuisse et esse affirmare, et ut tales in dictis literis inscribi facere et fecisse non verentur, cum re vera tales non fuerint, in animarum suarum periculum, officiorum eiusdem Romanae Curiae non modicum praeiudicium et gravamen.

Mentientes se in literis apost. coercentur.

§ 4. Nos igitur, fraudibus et deceptionibus huiusmodi, prout nostro incumbit officio, de remedio opportuno providere volentes, motu proprio, et ex certa nostra scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, omnes et singulos, cuiuscumque status, gradus vel conditionis fuerint, et quocumque nomine nuncupentur, qui se vicecancellarii aut aliorum cardinalium vel abbreviatorum seu scriptorum eorundem aut aliarum personarum quarumcumque, ex quarum qualitatibus et privilegiis sive ex antiqua consuetudine huiusmodi literas ipsas in toto vel in parte gratis expedire solent, nepotes, fratres aut familiares, continuos commensales, in eisdem literis, etiam motu proprio concessis, nominaverint, si re vera tales nepotes aut fratres vel familiares, continui commensales non fuerint.

Officiales eorum complices puniuntur.

§ 2. Necnon officiales praemissa fieri procurantes seu permittentes, excommunicationis sententiam, a qua non nisi per Romanum Pontificem pro tempore existentem (articulo mortis excepto, ac debita satisfactione praevia) absolvi possint, auctoritate apostolica, per praesentes innotamus, eosque excommunicationis sententiam huiusmodi in dictum eventum, ex nunc, prout ex tunc, et e contra, incurrisse declaramus, et pro talibus publice iudicari mandamus. Ac ipsos officiales procurantes seu permittentes huiusmodi a suorum officiorum perceptione emolumentorum per annum continuum, ultra alias poenas, quas propterea incurrunt, omnino suspendimus.

XXVI (1).

Carolus rex Hispaniarum eiusque coniux catholicorum titulo decorantur (2).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Catholici titulus Hispaniarum regibus ab Alexandro VI concessus. — 2. Eodem nomine Carolus Rex eiusque coniux decorantur. — 3. Obstantibus derogat.

Leo episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Pacificus et aeternus Rex, qui cuncta regit, simul et terrena mirabili providentia composuit, ac reges et principes super populum suum disposuit, eisdem regibus et principibus honorem et reverentiam per ipsum populum exhiberi praecepit; convenit etiam nos, qui eiusdem aeterni Regis vices, licet immeriti, gerimus in terris, eosdem reges et principes, praesertim illos, quorum progenitorum gloriosa memoria manet in saeculo, dignioribus titulis et honoribus, quantum nobis ab eodem aeterno Rege conceditur, decorare, ut, in regimine populorum eis commissorum, eorum humeri efficiantur fortiores.

Catholici titulus Hispaniarum regibus ab Alexandro VI concessus.

§ 1. Dudum siquidem felicis recordationis Alexander Papa VI, praedecessor noster, ad praeclara virtutes et merita clarae memoriae Ferdinandi regis et Elisabeth reginae Hispaniarum; ad immensos quoque labores, quos in expugnatione regni Granatae adversus perfidos Sarcenos, fidei catholicae inimicos, pugnando pertulerat; ac quod, provida ordinatione eorum regis et reginae, Iudaei, quorum conversatio et in eorundem regis et reginae regnis et dominiis habitatio valde contagiosa erat, ab eis denuo regnis et dominiis expulsi; insuper ordines utriusque sexus religiosi ad observantiam regularem informati fuerant, debitum respectum habens; ac volens propterea eosdem regem et reginam dignioris nominis ti-

Literae expeditae nullae sunt.

§ 3. Et nihilominus concessionem et gratias in eisdem literis contentas quas-cumque, ipsasque literas hactenus, tam per Cameram quam Cancellariam expeditas et expediendas, viribus omnino carere, eisque, quos concernunt, et eorum singulis in aliquo suffragari non potuisse neque in futurum posse, sed omnino subreptitias, invalidas et nullas fuisse, esse et fore.

Decretum irritans.

§ 4. Sicque per quoscumque iudices, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales ac sacri Palatii Apostolici auditores, in quacumque instantia, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter interpretandi et iudicandi facultate, interpretari et iudicari debere; ac irritum et inane quidquid secus super iis, quavis auctoritate, etiam per nos et successores nostros Romanos Pontifices, qui pro tempore fuerint, scienter vel ignoranter contigerit attentari, motu et scientia similibus discernimus et declaramus.

Iussio publicandi.

§ 5. Ac volumus quod mandatum, decretum et declaratio nostra huiusmodi in Cancellaria Apostolica publicentur, et in illius libro describantur, ac perpetuis futuris temporibus observentur.

Derogatio contrariorum.

§ 6. Non obstantibus praemissis ac quibuscumque privilegiis et indultis, eisdem vicecancellario et aliis cardinalibus ac quibusvis personis, sub quibusvis verborum formis et clausulis, etiam derogatoriis, concessis et in posterum concedendis, quae eis aut eorum alicui, quoad praemissa, nullatenus volumus suffragari, caeterisque contrariis quibuscumque.

Placet, publicetur et describatur. I. (Papae subscriptio).

Publicatio.

Lectum et publicatum fuit suprascriptum mandatum Romae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo decimo septimo, die vero vigesima mensis februarii, pontificatus sancti domini nostri Leonis Papae X anno v (1).

Dat. die 20 febr. 1517, pont. anno IV.

(1) Legendum pontif. anno IV (R. T.).

(1) Bulla haec in Rom. Edit. numerum xxv habet (R. T.). (2) Ex Regest. in Archiv. Vatic.

tulo decorare, eis nomina catholicorum concessit, ac voluit quod ex tunc in antea Ferdinandus rex catholicus, et Elisabeth regina catholica intitularentur et denominarentur, prout in literis desuper confectis plenius continetur.

§ 2. Nos sperantes quod, gratia divina assistente, carissimus in Christo filius noster Carolus Hispaniarum rex, qui, ut accepimus, in decimo octavo suae aetatis anno constitutus existit, succedentibus annis, ne dum virtutes eorundem Ferdinandi regis et Elisabeth reginae imitabitur, sed, divina favente clementia, in virtutum earundem exercitio per amplius proficiet; ac volentes propterea dictum Carolum regem et eius legitimam coniugem pro tempore existentem titulo *catholicorum regum* decorare, motu proprio, et ex certa scientia, et potestatis plenitudine, dicto Carolo regi et eius legitima coniugi, pro tempore existenti, nomen et titulum *regum catholicorum* in Dei nomine assignamus; eisque et eorum cuilibet, quod de caetero Carolus rex et eius coniux regina praefati, cum eorum nominibus propriis vel sine illis, *rex et regina catholici* denominari et intitulari possint; seu quod, dum et quoties verbo vel scriptis de rege catholico aut regina catholica simpliciter, nomine proprio non adiecto, mentio facta fuerit, solum et dumtaxat dictus Carolus rex et eius coniux regina praefati, et nullus alius rex sive princeps saeculi intelligi debeat, auctoritate apostolica, tenore praesentium indulgemus.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac omnibus illis, quae dictus Alexander praedecessor in dictis literis voluit non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo decimoseptimo, kalendis aprilis, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 1 aprilis 1817, pontif. anno v.

XXVII (1).

De electione praelatorum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, eorumque a fratribus Conventualibus seiunctione (2).

SUMMARIUM

Commendatio Ordinis S. Francisci. — 1. Discordia orta inter fratres de Observantia et conventuales dicti Ordinis. — 2. Pro cuius terminatione princip. institerunt apud Pontif. — 3. Qui sic providendum censuit, videlicet quod — 4. Minister generalis unus eligatur totius Ordinis, eiusque officium sex annos duret; — 5. Et eligatur de fratribus Observantiae et per eos; — 6. Ac per vota ministrorum provincialium et custodum. — 7. Alternativeque fiat electio, semel de ultramontanis, et semel de cis-montanis. — 8. Qui minister gen. quolibet triennio commissarium deputet de ultramontanis, si ipse sit cis-montanus, et e contra. — 9. Vicarii autem de Observantia veri ministri censeantur. — 10. Ministrorumque provincialium officium triennio expleatur. — 11. Ipsique et custodes a capitulo provinciali deponi possint. — 12. Et de Observantia sint. — 13. Observantes qui censeantur. — Quodque, dimissis aliis denominationibus, omnes *fratres Minores S. Francisci* vocentur. — 14. Vetera nomina, maxime in contemptum, adhibere vetitum, sub poenis etc. — 15. Observantes autem ad conventuales non transeant. — 16. Novae reformationes non inducantur. — 17. Conventuales eos desuper non molestant. — 18. Praeservatores huius reformationis in capit. generali eligantur. — 19. Executorum deputatio. — 20. Contrariorum derogatio. — 21. Transumptorum fides.

Leo episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Ite et vos in vineam meam, ait homo ille paterfamilias, qui plantaverat vineam. Mundi Salvator atque Redemptor Dominus noster Iesus Christus, qui, etsi curam gerat de omnibus, cunctaque dirigat quae ipse fecit; attamen, inter caeteras plantationes, quas per ipsum Pater coelestis

(1) Haec numerum xxvi in Rom. Edit. (n. r.).
(2) Ordinis huius institutionem aliaque ad eundem spectantia videre est in constitutionibus praedecessorum Pontificum.

in solo plantavit militantis Ecclesiae, vineam quamdam, tam ardenti prosecutus est amore, ut suam velut propriam ubivis illam appellet: hanc siquidem vineam sic assiduis, solertibus ac fidelibus excoluit agricolis, ut alios primo mane, alios hora tertia, sexta, nona, decima vero et undecima, quasi incessanter cultores transmissit. Haec est sacra illa Minorum fratrum Religio, quae, virentibus caeremoniarum foliis, per viros apostolicos, tamquam per palmites extensos a mare usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrarum, vino sapientiae et scientiae irrigavit montes, et implevit terram. Haec est Religio sancta et immaculata, in qua, per speculum sine macula, Redemptoris contemplatur praesentia, vitae Christi et apostolorum inspicitur forma, per quam primorum Ecclesiae fundatorum ante oculos christianae plebis reducit norma; quae demum nihil nisi divinum, angelicum, omni perfectione refertum Christoque nil nisi conforme, ut non immerito sua dicatur, repraesentat. Ad hanc vineam excolendam primo mane, oriente iam sole, misit ipse Paterfamilias angelum illum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi, beatum Franciscum, qui, comitantibus mirae sanctitatis viris, prima vitis huius duceret fundamenta; iis successerunt viri religiosi, qui, duce beato Bonaventura, muros vineae, iam utrinque ruinam minantes, hora tertia, Trinitatis sanctae virtute et adiutorio, reparaverunt. Post hos, veluti hora sexta, prodierunt spiritu ferventes fratres nonnulli, qui a sacro Viennensi concilio, tamquam a Deo, missi et confortati, enervatam pene disciplinae censuram, ad sua principia revocaverunt. Hora vero nona, moriente Domino, surgentibus in dies malis et scandalosis huius vineae agricolis, suscitavit Dominus spiritum adolescentiae paucorum videlicet fratrum, qui, signifero nominis Iesu beato Bernardino ductore et praeside, sacri concilii Constantiensis

freti praesidiis, languentem, immo pene mortuum, per orbem universum Ordinem vivificaverunt. Novissime vero diebus istis, quasi hora ultima, apparuerunt viri alii, qui, zelantes pro domo Israel, succiderunt lucos, et demoliti sunt delubra; ac, ubi abundabat peccatum, adiuvente Domino, curaverunt per introductam reformationis normam, ut superabundaret et gratia. Sed, veluti inter parabolicos et evangelicos illos viticolos, quia novissimi aequabantur prioribus, murmur surrexit non parvum, sic acclamantibus regibus, principibus, communitatibus et populis; graves lites et iurgia ac dissensiones, occasione superioritatum et praefectionis graduum, inter aliquos huius Religionis professores per totum mundum, magis ac magis augeri diem accepimus.

§ 1. Quare nos, cuius animus, ab aetate tenera, ardenti devotione efferbuit ad huius Ordinis professores et Ordinem ipsum totum, nunc vero ex communi cura procuratoris et pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad componendas huiusmodi agrorum lites et sedandas murmuraciones, illius evangelici procuratoris more, tanto provocamur ardentius, quanto frequentius intenta mente recolimus fructus uberes, quos ex eorum exemplari vita et salubri doctrina universali Ecclesiae continue cernimus provenire.

§ 2. Nec minus continuis principum christianorum, praesertim carissimorum in Christo filiorum nostrorum Maximiliani imperatorem electi, et Francisci christianissimi Francorum, ac Caroli catholici Hispaniarum, Henrici octavi Angliae, ac Emanuelis Portugalliae et Algarbiorum, et Ludovici Hungariae et Bohemiae, ac Sigismundi Poloniae, necnon Christiani Daciae, regum illustrium, ac nonnullorum principum aliorum, ducum, comitum, populorum et communitatum, piis provocamur supplicationibus et precibus, quibus, pro pacandis huiusmodi divisionibus in Ordine divi Francisci exortis, non cessant usque hodie apud nos postulare.

Discordia orta inter fratres de Observantia et Conventu. dicti Ordinis.

Pro cuius terminatione princip. institerunt apud Pontif.

Eodem nomine Carolus rex et coniux decorantur.

Obstantibus derogat.

Commend. Ordinis S. Francisci.

Qui sic provi-
dend. censuit,

§ 3. Deputatis igitur a nobis in secreto nostro concistorio aliquibus ex venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, causas et seminaria huiusmodi iurgiorum et divisionum diligenter perquirere, ac de remediis opportunis, pro sedandis praefatis litibus, pertractare commissimus et iniunximus; qui, longo maturae discussionis examine, diligentissime ac fidelissime iussa complentes, relatione per ipsos nobis facta, necnon pensatis per nos acutius, quae per ipsos, pro huiusmodi concordia, tractata et examinata fuerunt; habita etiam super iis in dicto concistorio nostro cum eisdem ac reliquis eiusdem Romanae Ecclesiae cardinalibus matura deliberatione, et de eorum unanimi consilio, praefato Ordini modo infrascripto iudicamus providendum.

Minister gene-
ralis unus eli-
gatur totius Or-
dinis, eiusque
officium sex an-
nos duret (1);

§ 4. Quia in primis compertum habemus praelatorum diversitatem, quorundam perpetuitatem, ceterorum vero fratrum vitam non reformatam huiusmodi litibus et divisionibus plurimum causae praebuisse, ea propter volumus et ordinamus, prout in dicta Regula Beati Francisci, unum ministrum generalem totius Ordinis de cetero, omnibus et singulis fratribus eiusdem Ordinis, cum plenaria potestate, quae ex Regula sibi competit, praefici, cui omnes et singuli praedicti fratres, in omnibus, quae non sunt contra Deum, animam suam et Regulam, firmiter teneantur obedire; qui quidem minister generalis per sex annos ad plus generalatus fungetur officio; infra quem terminum, si aliquo tempore appareret universitati ministrorum provincialium et custodum praedictum ministrum generalem non esse sufficientem ad servitium et communem utilitatem fratrum, teneantur praedicti fratres, quibus electio dicti ministri generalis data est, in nomine Domini alium sibi eligere, quibuscumque sex annis, quibus (ut praefertur) expletis, ipso facto sit absolutus a generalatus officio, et pro tali ab omnibus habeatur.

(1) Scias hoc non servari, cum quisque Ordo suum eligat generalem.

§ 5. Electio vero successoris fieri debeat a solis ministris provincialibus et custodibus reformatis, tam cismontanis, quam ultramontanis, in capitulo generali dicti Ordinis, in festo Pentecostes, in loco, quem minister generalis cum capitulo generali proximo praecedenti, duxerint assignandum. Ad quod capitulum omnes ministri et custodes sive vocales, tam cismontani quam ultramontani, accedere teneantur. Et ne caput suis membris difforme appareat, volumus et etiam ordinamus quod nullus frater possit eligi in ministrum generalem, nisi vitam ducat reformatam, et pro reformato a communitate reformatorum habeatur. In praefata vero electione ministri generalis, nullus penitus vocem habeat nisi reformatus et pro reformato a congregatione reformatorum habeatur; quod si in futuro quicquam in contrarium attentatum fuerit, irritum penitus et inane habeatur.

§ 6. Quo vero ad electionem futuri ministri generalis, in proximo festo Pentecostes, in conventu de Ara Caeli de Urbe, iuxta aliam nostram ordinationem, in literis in forma brevis contentam, celebrandam, statuimus omnes ministros et custodes reformatos, ac vicarios et discretos fratrum de Observantia seu de Familia dictam electionem debere celebrare. Et ut praefata electio ministri generalis, quae, secundum praedictam Regulam, a ministris, provincialibus et custodibus fieri deberet, libere, secundum intentionem eiusdem Regulae, et absque quovis scrupulo celebretur, declaramus omnes provinciales, vicarios fratrum de Familia seu Observantia veros ministros esse, ipsosque, ad effectum electionis huiusmodi, in ministros ordinamus et instituimus. Discretos etiam ipso modo similiter declaramus esse custodes; quo vero ad alios fratres reformatos, volumus quod in provinciis, in quibus ministri pro nunc non sunt reformati, nec pro reformatis habiti, sub quibus sunt

(1) Haec vota secreta esse debent, ut iubet Pius V.

Et eligatur de
fratribus Obser-
vantiae et per
eos;

Ac per vota
ministrorum pro-
vincialium et cus-
todum (1);

aliqui conventus reformati, duo fratres electi a praefatis conventibus reformatis, secundum aliarum literarum nostrarum tenorem sub forma brevis, voces ministrorum non reformatorum, quantum ad praefatas provincias, pro hac vice dumtaxat suppleant. Fratribus vero de congregatione fratris Amadei, de Clarenis, de Sancto Evangelio, seu Capucio, pro singulis provinciis, in quibus habent conventus, ultra suorum vicariorum voces, duas pro hac solum vice concedimus. Quam quidem electionem, a praefatis fratribus de huiusmodi generali ministro faciendam, canonicam, secundum Minorum fratrum Regulam et formam a beato Francisco in Regula traditam, esse diffinimus et etiam declaramus.

Alternatimque
fiat electio, se-
mel de ultra-
montanis, et se-
mel de cismon-
tanis.

§ 7. Et ut in Ordine ipso, quantum cum Deo fieri potest, pax conservetur, et caritas per amplius inter cismontanos et ultramontanos fratres eiusdem Ordinis nutriatur, ordinamus quod si minister generalis, ut praefertur, per sex annos de cismontanis fratribus electus fuerit, sequentibus sex annis de ultramontanis fratribus eligi debeat; quem modum, alternatis vicibus, in perpetuum volumus ab ipsis observari. Verum, quia conspicimus ipsum Ordinem per universam christianitatem mirum in modum dilatatum esse, ne, ob huiusmodi amplitudinem, debito pastoralis regiminis careat beneficio, decernimus quod si minister generalis de cismontanis electus fuerit, instituat in partibus ultramontanis unum generalem commissarium, ab eisdem ultramontanis fratribus eligendum, cui minister generalis super praefatos fratres ultramontanos vices suas committat, prout capitulo generali expedire videbitur. Ita tamen quod commissarius praefato ministro generali commode subiiciatur, ut caeteri dicti Ordinis praelati subiiciuntur, ac illi per omnia secundum Regulam obedire teneatur.

§ 8. Dum vero minister generalis fuerit ex ultramontanis fratribus electus, tunc

pariter commissarium generalem cismontanum instituere debeat pari modo, quo de ultramontano commissario superius dictum et statutum est. Qui quidem generalis commissarius per triennium solum generalis commissionis fungetur officio; quo triennio elapso, novus commissarius per ministrum generalem in capitulo generali, ut supra eligendus, secundum quod ultramontanis de commissario fuerit providendum institui debeat; minister vero generalis in partibus, in quibus suis sex annis fuerit, et ad alias partes se conferre voluerit, pro eo tempore, quo absens fuerit, commissarium loco sui, de consilio et assensu diffinitorum capituli generalis huiusmodi dumtaxat, relinquere possit. Et in partibus, quibus dictis sex annis non erit commissarius generalis, tenebitur minister generalis primo triennio dictorum sex annorum celebrare unum capitulum generale, ad quod convenient vocales illarum partium, a quibus assumptus fuerit; et similiter aliud capitulum in partibus, a quibus assumptus non fuerit, per se vel suum commissarium, ad quod omnes vocales dictarum partium accedere teneantur, celebrare habebit; aut super hoc fiat quod generalis minister cum capitulo generali iudicaverit faciendum.

§ 9. Porro, quantum ad ministros provinciales in provinciis, in quibus ministri pro nunc non sunt reformati, seu pro vere reformatis non habentur, declaramus, ordinamus et decernimus, vicarios fratrum de Observantia seu Familia illarum provinciarum respective, ex nunc et in perpetuum, veros et indubitatos earundem provinciarum esse ministros, illoque de cetero nomine debere appellari; quibus omnes et singulos fratres, necnon domos et loca eorundem, in dictis provinciis, ut praefertur, consistentes, plenarie submittimus; ac generali et aliis provincialibus ministris auctoritatem et potestatem, antea generali et aliis provincialibus, vica-

(1) Quoad electionem commissarii, vide Pium V.

Qui minis. ge-
ner. quolib. tri-
ennio commis-
sarium deputet
de ultramonta-
nis, si ipse sit
cismontanus, et
e contra (1).

Vicarii autem
de Observantia
veri minis. con-
seantur.

riis, de Familia nuncupatis, attributam et concessam, perpetuo concedimus, ac concessam et attributam esse decernimus. Mandantes praefatis fratribus, etiam Regulam B. Francisci pure et simpliciter observantibus, ut dictis ministris sic per nos declaratis et ordinatis, ut veris illarum provincialium ministris, secundum Regulam, per omnia obediant.

Ministrorumq. provincial. officium trienn. expleatur.

§ 10. Denique, ne ex ministrorum provincialium perpetuitate Ordinem ipsum in ruinam iterum collabi contingat, volumus et ordinamus praefatos provinciales ministros ultra triennium in suis non posse continuari officiis; quo triennio elapso, pro absolutis ab officio a cunctis fratribus habeantur.

Ipsique et custodes a capitulo provinciali deponi possint.

§ 11. Poterunt tamen infra dictum triennium a suis capitulis provincialibus, prout secundum Regulam et consuetudinem celebrantur, si minus utiles inventi fuerint, ab officiis provincialibus absolvi; et idem iudicium de custodibus per omnia habeatur.

Et de Observantia sint.

§ 12. Nullus vero in ministrum provincialem aut custodem eligi, aut in ipsorum electione vocem habere poterit, nisi vitam ducat reformatam, et in communitate reformatorum illius provinciae, cui praeficiendus est, pro tali habeatur; quicquid autem in contrarium attentatum fuerit ipso facto irritum sit et inane.

Observantes qui censentur.

§ 13. Praeterea, quia de Reformatis ac pure et simpliciter Regulam beati Francisci huiusmodi observantibus saepe saepius in praecedentibus et sequentibus mentio habetur, volumus et declaramus, sub nomine Reformatum ac pure et simpliciter Regulam beati Francisci huiusmodi observantium comprehendi omnes et singulos infrascriptos, videlicet observantes, tam de Familia, quam Reformatos sub ministris, ac fratres Amadei, de Coletanis, de Clarenis, de Sancto Evangelio, seu de Caputio, ac Discalceatos nuncupatos, aut alios, similesque quocumque alio nomine nuncupatos et Regulam ipsam beati Francisci pure et simpliciter observantes; et ex qui-

bus omnibus supradictis unum corpus insimul facientes, eosdem ad invicem perpetuo unimus, ita quod de cetero, omnia diversitate nominum praedictorum, *fratres Minores sancti Francisci regularis Observantiae*, vel simul vel disiunctive, nuncupentur et nuncupari possint et debeant. Omnesque et singulos, ut praefertur, unitos generali ministro praedicto ac provincialibus ministris et custodibus, in quorum provinciis et custodiis respective morantur, in omnibus et per omnia secundum Regulam subiaci debere. Conventuales vero secundum privilegia viventes, quomodo eisdem ministris generalibus et provincialibus subiaci et obedire debeant, per alias nostras desuper edendas literas declarabimus.

Quodque, dimissis aliis denominationibus, omnes fratres Minores sancti Francisci vocentur.

§ 14. Ceterum, ut dissensionum, scandalorum et partialitatum fomes penitus ab ipso Ordine tollatur, praecipimus firmiter et mandamus, sub poena excommunicationis latae sententiae ipso facto incurrenda, a qua nullus, praeterquam in mortis articulo, nisi a nobis aut a Sede Apostolica possit absolvi, ne aliquis frater Ordinis sancti Francisci appellet alium fratrem eiusdem Ordinis malitiose, irrisorie seu improprie, privilegiatum coletanum, bullistam, amadeitam, clarenum, de Evangelio, seu Capucio, bigotum aut alio quovis nomine, etiam de novo reperto, seu forte in futurum, occasione priorum divisionum ipsius Ordinis vel huius nostrae sanctae institutionis et unionis, Spiritus Sancti gratia compositae, a quocumque imponendo, seu alio quovis irrisorio, iniurioso seu improprie nomine, aut quod pro improprie a patientibus habetur: necnon omnibus, tam clericis quam laicis, ne fratres huiusmodi aut eorum fautores, praefatis nominibus, irrisorie seu malitiose appellent, sed omnes fratres ipsius Ordinis fratres Minores, ut praefertur, seu sancti Francisci, a se ipsis et omnibus aliis nominentur.

Vetera nomina, maxime in contemptum, adhibere vetitum, sub poenis etc.

§ 15. Item, statuimus quod de cetero nullus frater reformatus possit per quem-

Observantes autem ad conventuales non transeant.

cumque praelatum Ordinis, etiam ministrum generalem, mitti ad morandum ad aliquem conventum non reformatum aut pro reformato non habitum; excepto quod si capitulis provincialibus videretur minus malum aliquem fratrem licentiarum ad nondum reformatos, quam ipsum cum reformatis retinere; tali casu possint praelati mittere fratrem seu fratres reformatos ad nondum reformatos. Inhibentes, sub excommunicationis latae sententiae poena, omnibus et singulis conventualium secundum privilegia viventium praelatis ac fratribus ne aliquem ex praefatis reformatis, nisi modo praedicto, recipere audeant. Similiter et dictis reformatis fratribus, sub eadem poena, ne ab obedientia suorum ministrorum ullatenus, quam modo praedicto, recedant. Et ne, ex novarum sectarum in dicto Ordine forsitan introductione facienda, Ordinem iterum in rixas devenire oporteat, volumus, et in virtute sanctae obedientiae firmiter praecipimus et mandamus quod de cetero nullae novae sectae vel reformationes in dicto Ordine introducantur aut fiant, absque ministri generalis aut provincialium ministrorum reformatum in suis provinciis respective expresso assensu. Ita tamen quod dictae reformationes ipsi ministro generali et provincialibus reformatis per omnia, iuxta Regulam, subiaciantur, ut supra expressum est de aliis reformatis.

Novae reformationes non inducantur.

§ 16. Quapropter omnes domos, loca et eremitoria, quae fratres de Observantia seu de Familia, seu alii reformati sub ministris, quocumque nomine appellati fuerint, hactenus tenuerunt et possederunt, ipsi ministro generali ac provincialibus ministris reformatis et per nos sic institutis et declaratis in suis provinciis respective perpetuo subiacimus et incorporamus. Volentes loca ipsa per ipsos ministros ac eorum successores reformatos perpetuo teneri et possideri, regi et gubernari. Quaecumque lites desuper exortas, coram quibuscumque iudicibus ordinariis vel dele-

gatis, etiam S. R. E. cardinalibus et dicti Ordinis protectore aut sacri Palatii nostri auditoribus sive commissariis apostolicis, tam in Romana Curia quam extra eandem et tam inter subditos, in quibuscumque statu vel instantia, tam super possessorio quam petitorio, seu etiam spolio, si quomodolibet praetendi possit, desuper pendentes, etiam si huiusmodi loca de Obedientia et de capitulis fratrum conventualium dicti Ordinis prius fuissent, ad nos advocamus penitus et extinguimus, silentium perpetuum partibus imponentes. Sententias quoque et processus per quoscumque iudices in eis habitos et latas, ac inde secuta quaecumque, etiam si lites ipsae, ratione locorum, fratrum et bonorum hinc inde receptorum, aut cuiuscumque alterius rei occasione vel causa, motae fuissent, cassamus et annullamus.

Convent. eos deaup. non molestent.

§ 17. Et nihilominus dictis fratribus conventualibus, necnon quibusvis iudicibus ac aliis quibuscumque, ne quicquam contra huiusmodi nostram declarationem, institutionem, innovationem, unformem et incorporationem, in iudicio vel extra, attentare, procurare, iudicare vel pronuciare, etiam si eis per nos commissum existat, seu in futurum committatur, praesumant, sub poena excommunicationis latae sententiae ac privationis beneficiorum, quae obtinent, ac etiam inhabilitationis ad alia in posterum obtinenda eo ipso incurrenda, inhibemus, praecipimus et mandamus.

Præservatores huius reformationis in capitulo generali eligantur.

§ 18. Demum, ut, secundum exigentiam locorum, personarum et morum cuncta, quae conducere videbuntur pro manutentione reformationis, per totam christianitatem in dicto Ordine iam divina gratia introductae, iuste, provide et discrete valeant statui et ordinari, volumus capitulum generalissimum proxime celebrandum teneri per deputatos, ex probatoribus, doctoribus ac magis expertis fratribus, nonnullos ex diversis regionibus assumptos, qui omnia et singula, quae, pro manute-

nentia reformationis et vera Regulae observantia ac huius nostrae constitutionis debita executione, accommodata iudicaverint, in unum recolligant, approbata per totum capitulum, vel maiorem partem eiusdem, ac tandem per nos apostolicae confirmationis patrocinio munienda.

Execut. deputatio.

§ 19. Et nihilominus moderno et pro tempore existenti Camerae Apostolicae generali auditori, necnon universis archiepiscopis et ecclesiarum praelatis, ac quibuscumque in dignitate ecclesiastica constitutis personis, per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi et eorum singuli praesentes nostras literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quotiens pro parte dicti generalis ac provincialium ministrorum reformatum seu alicuius eorum super hoc requisiti fuerint, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant eos omnibus et singulis praedictis pacifice frui et gaudere, non permittentes eos desuper per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, quomodolibet indebite molestari. Contradictores per censuras ecclesiasticas et alia iuris remedia, invocato ad hoc etiam, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, appellatione postposita, compescendo.

Contrariorum derogatio.

§ 20. Non obstantibus quibuscumque literis apostolicis et indultis, etiam sacri concilii Constantiensis, dictae Religionis fratribus, familiis, congregationibus aut alicui eorum, sive illarum auctoribus et institutoribus, conventualibus sive reformatis aut de Familia fratribus, sub quibusvis verborum formis, solemnitatibus et clausulis fortioribus et insolitis, concessis seu forsitan in futurum concedendis, etiam si tales forent, quod de illis eorumque totis tenoribus specialis, expressa, individua ac de verbo ad verbum mentio esset habenda, quibus, quoad praemissa, expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 21. Ceterum, quia difficile foret has

nostras praesentes literas ad quaelibet loca, ubi opus fuerit, deferre, etc.

Transumptorum fides.

Nulli ergo omnino hominum etc.

Si quis autem hoc attentare etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo decimo septimo, iv kalendas iunii, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 29 maii 1517, pontif. anno v.

XXVIII (1).

Iurisdictio camerarii et clericorum R. Camerae Apostolicae in causis et contractibus cameraribus et guberniis locorum eis commissorum. Necnon et confirmatio ordinationum per eosdem clericos pro feliciori Camerae regimine editarum (2).

SUMMARIUM

Eug. IV et Innoc. VIII declararunt camerarium et clericos magnam iurisdictionem habere. — 1. Sed tamen aliqui excitarunt dubium hic relatum. — 2. Hic modo Pontifex, dic. dubium submovet et decernit eorum iurisdictionem esse quascumque causas summarie etc. cognoscendi et decidendi; — 3. Officialibus contravenientibus poenas infligit; — 4. Clericis praedictis gubernium quarundam terrarum Sedis Apost. approbat et iterato committit; — 5. Emolumenta dicti gubernii indicat et concedit; — 6. Iurisdictionem super omnibus dohaneriis, appaltatoribus etc. eisdem tribuit; — 7. Facultatem singulis annis terras, arces et officia Sedis Apost. visitandi etc. confirmat; — 8. Solam bullae signaturam sufficere decernit.

Leo Papa X, motu proprio, etc.

Licet felicis recordationis Eugenius IV et Innocentius VIII, Romani Pontifices praedecessores nostri, provida dispositione declaraverint totius christiani orbis et

Eugen. IV et Innoc. VIII declararunt camerarium et clericos magnam iurisdictionem habere.

(1) Haec Const. numerum in Rom. Edit. xxvii habet (n. r.). (2) De clericorum iurisdictione dixi in constitutione xvi Alexandri VI, *Et si*, pag. 397 huius tomi. Alias Camerae ordinationes attende in Eugenii IV constitutione xvii, *Inter*, pag. 32 eiusdem tomi.

ecclesiarum et monasteriorum et omnium civitatum, terrarum et locorum, S. R. E. mediate vel immediate subiectorum, personas quaslibet, ex quocumque loco, etiam exempto, oriundas, ad Camerae Apostolicam, pro eorum causis et negociis peragendis recurrentes, summariae iustitiae implementum reportare debere, ac camerarium nostrum et dilectos filios clericos praesidentes in easdem personas superioritatem et omnimodam iurisdictionem passim habere.

Sed tamen aliqui excitar. dubium hic relatum.

§ 1. Nihilominus, nonnulli, rigorosis iuris apicibus innixi, frequenter in dubium revocare nituntur, an camerarius et clerici praefati in privatorum causis et negociis huiusmodi iurisdictionem exercere potuerint sive possint, prout habere et exercere consueverunt in fiscalibus ecclesiarum et monasteriorum quorumcumque.

Hic modo Pontifex dictum dubium submovet, et decernit eorum iurisdictionem esse quascumque causas summar. etc. cognoscendi et decidendi;

§ 2. Nos, ne de caetero super praemissis et infrascriptis dubitari contingat, opportune providere volentes, auctoritate apostolica, tenore praesentium, decernimus et declaramus camerarium, praesidentes et clericos praefatos omnimodam superioritatem et iurisdictionem in quascumque personas, tam publicas quam privatas, quarumcumque ecclesiarum et monasteriorum, piorum locorum et fiscalium, ac almae Urbis aliarumque civitatum, terrarum et locorum S. R. E. mediate vel immediate subiectorum, ipsarumque personarum negocia semper habuisse et nunc in futurum habere, cum ampla et irrefragabili potestate et auctoritate omnes earum causas et querelas, summarie, simpliciter et de plano, sola facti veritate inspecta, audiendi, cognoscendi et sine debito terminandi; necnon ius inter quoscumque civitatum, terrarum et locorum huiusmodi dicendi; ac illis praecipendi ac mandandi, prout hactenus facere consueverunt, perinde ac si causae piae, coram nobis seu Romanis Pontificibus pro tempore existentibus, agerentur. Praemissaque omnia et singula eisdem Camerae

Apostolicae praesidentibus et clericis alias concessa, quatenus opus sit, de apostolicae potestatis plenitudine, ex certa nostra scientia et animi deliberatione, motu simili innovamus ac perpetuae firmitatis robur obtinere decernimus.

§ 3. Districtius inhibentes quibuscumque iudicibus et S. R. E. cardinalibus, coram quibus causas huiusmodi agitari contigerit, ne contra declarationem et determinationem huiusmodi iudicare praesumant, adempta eis aliter iudicandi et interpretandi facultate.

Officialibus contravenientibus poenas infligit;

§ 4. Et cum gubernium terrarum Arnulphorum et Tulphae, Civitatis Vetulae, Massae, Aquaspartae et Sancti Gemini et aliorum castrorum et terrarum Spoletanae, Tudertinensis et Narniensis dioecesis eisdem clericis specialiter sit commissum; et terrae, castra et loca huiusmodi a iurisdictione Spoletanae, Tudertinensis et Narniensis civitatum et comitatum sint penitus separata, illa, quatenus opus sit, etiam de novo separamus, et illorum gubernium eisdem clericis confirmamus.

Clericis praedictis gubernium quarundam terrarum Sedis Apostolicae approbat et iterato committit;

§ 5. Ac eisdem concedimus quod in castris, terris ac locis praedictis iurisdictionem per se vel alium seu alios exercere, ac subsidia per homines castrorum, terrarum ac locorum huiusmodi Camerae Apostolicae solvi solita, per eos exigere; ac illa et alia emolumenta in dictis locis per eos haberi solita recipere, et custodiam arcium dictae Tulphae et oppidi Caesarum, cum eorum subditis, pagis, salariis et emolumentis, habere, ac inter se dividere licite possint et valeant; et quod equi in dictis locis ponendi ad stallones, per eosdem clericos, habito respectu ad alia eisdem Romanae Ecclesiae subiecta, poni debeant. Necnon tritellorum tractas et alia eorum consueta emolumenta etiam concedimus.

Emolumenta dicti gubernii indicat et concedit;

§ 6. Quodque curam et gubernium ac auctoritatem, tam in Urbe quam extra eam, tam circa datia quam gabellas, dohanas et appaltus, eorumque officiales

Iurisdictionem super omnibus dohaneriis, appaltatoribus etc. eisdem tribuit;

dohanerios, conductores et appaltatores, etiam circa dohanam Ripae, mercium, grasciae, salis, aluminum, patrimonii, et zeccham, carceres, stratas, tam Urbis quam caeterarum civitatum et locorum, nobis et eidem Ecclesiae subiectorum, quam etiam circa singulos thesaurarios et depositarios in dictis locis consistentes, quam hactenus habere consueverunt, habere et exercere. Ac septingenta cantaria aluminum, pro residuo milleducen-torum cantariorum similium, quae per appaltatorem pro decimis vel alias fabricari debent, singulis annis fabricare et fabricari facere, ac illa libere exigere, vendere, et pretium inde proveniens inter se dividere, libere et licite valeant, concedimus.

§ 7. Cum facultate visitandi quolibet anno terras Ecclesiae, illarumque arces et officia, necnon reformandi, corrigendi et emendandi ea, quae reformatione indigerent, iuxta alias, tam per recolendae memoriae Urbanum, Martinum, Innocentium, Iulium et alios Romanos Pontifices praedecessores nostros, quam per camerarios, qui pro tempore fuerunt, concessa; quas concessionem et in eis contenta quaecumque tenore praesentium confirmamus et approbamus. Non obstantibus etc.

§ 8. Volentes quod desuper literae in forma gratiosa, ad perpetuam rei memoriam, expediri possint, etiam sub plumbo vel per breve. Et etiam quod sola signatura sufficiat, et quod, tam in iudicio quam extra illud, plenam fidem faciat.

Datum Romae die duodecima iunii, millesimo quingentesimo decimoseptimo, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 12 iunii 1517, pontif. anno v.

Sequitur alia constitutio confirmatoria praecedentis et aliarum hic relative insertarum, ordinationumque a clericis Camerae pro eius gubernio feliciori editarum.

SUMMARIUM

Prooemium. — 1. Eug. IV quasdam Cam. Ap. ordinationes a clericis firmatas approbavit.

— 2. Hic modo Pontifex illa omnia approbat una cum bullis hic infra mox inserendis, et omnia privilegia camerarii et clericorum confirmat; — 3. Iteratoque omnia statuit. — 4 ad 6. Constitutiones Innocentii, Iulii et Leonis. — 7. Ultra quas pontificias constitutiones, clerici alia condiderunt statuta, quae confirmat hic Pontifex. — Sequitur tenor statutorum a clericis Camerae editorum, de quibus supra. — 8. Iulii II mandati observantia. — 9. Notarii mensarii officia circa expeditionem bullarum — 10. Et circa resignationum et cessionum registrationem. — 11. Camerarii decretum ad evitandas fraudes notariorum in eiusmodi registrationibus. — 12. Providet circa resignationes praeteritas — 13. Et circa futuras; — 14. Resignationes aliter factas irritat; — 15. Clericis, ut notarios contravenientes coerceant, iniungit. — 16. Statutorum Camerae tenor sequitur, super expeditionum cuiuscumque clerici registratione, — 17. Mandatisque procuratorum registrandis in causis interesse Camerae concernentibus, — 18. Clericis absentibus, vel ad Cameraam per mensem non accedentibus, — 19. Clericorum et notariorum admissione, — 20. Causarum clericorum defensione, — 21. Infirmorumque visitatione, — 22. Morientium quoque funeralibus, — 23. Praedictorum omnium observantia, — 24. Et singulis annis in prima Camera publica lectione.

Leo episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Sicut prudens paterfamilias cuncta, quae in eius domo sunt, ad illius honorem et gloriam, provida moderatione disponit et ordinat; ita et nos, qui, meritis licet imparibus, ab ipso supremo Patrefamilias illius domi dispensatores effecti sumus, eius curam studiosa sollicitudine sic convenit attendere ut in illa, praesertim quoad ea, quae Romanae Curiae illiusque officialium, potissime Camerae Apostolicae, cui, pro status Romanae Ecclesiae conservatione, diversa onera incumbunt, salubrem statum, regimen et profectum conspiciunt, rectus ordo servetur, ac officia ipsa diligenter, accurate et decenter exer-

Prooemium.

ceantur; et ad eandem Curiam, pro negociis tractandis, pro tempore accedentes, votiva expeditione laentur; necnon ea, quae propterea provide facta et ordinata comperimus, ut executioni demandentur et firmiter perpetuo illibata observentur, nostrae approbationis munimine roborare et de novo statuere et ordinare debemus, prout in Domino conspiciamus salubriter expedire.

Eugenius IV
quasdam Camerae
Apostolicae
ordinationes a
clericis firmatas
approbavit.

§ 1. Sane, cum accepimus nuper, postquam felicis recordationis Eugenius Papa IV, praedecessor noster, attendens ad praesatam Cameraam, ecclesiarum et monasteriorum omnium, necnon etiam urbium, civitatum, terrarum, castrorum, oppidorum, villarum et locorum dictae Romanae Ecclesiae immediate vel mediate subiectorum spiritualia et temporalia negotia peragenda devenire, nonnulla statuta, ordinationes et capitula, per tunc praesidentes dictae Camerae edita, per suas literas, ex certa scientia, confirmaverat, dilecti filii moderni praesidentes eiusdem Camerae, circa illius ac officialium eiusdem statum feliciter conservandum et prospere dirigendum intenti, cupientes, quantum cum Deo possunt, quae in dicta Camera gerunt, iuste et laudabiliter, ad omnipotentis Dei laudem, et status Romanae Ecclesiae conservationem, ac omnium, quorum intererit quomodolibet, sublevamen fieri, matura super hoc inter eos deliberatione praehabita, statutis et ordinationibus praedictis ac mandatis, tam per pia memoriae Innocentium Papam octavum et Iulium secundum, etiam praedecessores nostros, quam per nos in forma motus proprii concessis, iuhaerendo, nonnullas constitutiones et ordinationes, inter caetera, ea, quae tam per clericos quam alios officiales ipsius Camerae pro tempore existentes fieri et exerceri debeant, concernentes et disponentes, ac alias rationabiles et honestas unanimiter fecerunt et ediderunt, prout in literis Eugenii ac mandatis Innocentii, praedecessorum, ac no-

stris, necnon constitutionibus et ordinationibus huiusmodi, quorum omnium tenores de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, plenius continetur.

§ 2. Nos, cupientes ut literae, mandata, constitutiones et ordinationes ipsae inconcussae persistent, et clerici et alii officiales praefati eorum officia cum decencia et tranquillitate exercere valeant, motu proprio, non ad ipsorum clericorum vel aliorum pro eis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et ex certa scientia, literas, mandata, constitutiones et ordinationes praedicta et in eis contenta quaecumque, necnon omnia et singula privilegia, facultates, gratias, concessionem et indulta camerario et clericis ipsius Camerae pro tempore existentibus, ac eorum collegio alias per felicis recordationis Bonifacium, Urbanum, Martinum, Callistum, Sixtum quartum et per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros et Sedem praedictam ac etiam per nos, quomodolibet concessa et confirmata, quorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur praesentibus, haberi volumus pro expressis, auctoritate apostolica, tenore praesentium approbamus et confirmamus, ac praesentis scripti patrocinio communimus, illisque perpetuae firmitatis robor adiciamus, suppletes omnes et singulos defectus iuris et facti, si qui forsitan intervenerint in eisdem.

§ 3. Et nihilominus, pro potiori cautela, omnia et singula per ipsos modernos clericos statuta et ordinata, ac eisdem camerario, clericis et eorum collegio concessa et indulta, ut praefertur, auctoritate et tenore praedictis, de novo statuimus et ordinamus, concedimus et indulgemus, ac illa perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari volumus et mandamus. Non obstantibus etc. Tenores vero literarum et mandatorum Innocentii et Iulii, praedecessorum, et nostrorum, necnon constitutionum et ordinationum praec-

Hic modo Pontifex illa omnia approbat una cum bullis hic infra mox inserendis, et omnia privilegia camerarii et clericorum confirmat;

Iteratoque omnia statuit.

Facultatem singulis annis terras, arces et officia Sedis Apostolicae visitandi etc. confirmat;

Solam bullae signaturam sufficere decernit.

dictarum sequuntur et sunt tales, vide licet:

§ 4. Innocentius Papa VIII etc. *Cum sicut* (1).

§ 5. Iulius Papa II etc. *Ex iniuncto* (2).

§ 6. Leo Papa X etc. *Licet felicitis* (3).

§ 7. Et quia, ut scriptum est, propter temporum varietatem, novas etiam licet edere sanctiones, dilecti filii moderni eiusdem Camerae clerici, cupientes, quantum cum Deo possunt, quae in Camera ipsa geruntur, iuste, integre et laudabiliter fieri, Christi Salvatoris nostri, qui est sapientia Patris et sol iustitiae, numine invocato, ut, quae inferius constituerentur, ad eius laudem et S. R. E. statum, et omnium, quorum quomodolibet intererit, iustum sublevamen prospiciant, infrascriptas constitutiones in ipsa Camera perpetuo valituras unanimiter ediderunt.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo decimo octavo, tertio nonas ianuarii, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 3 ianuarii 1518, pont. anno v.

Sequitur tenor statutorum a clericis Camerae editorum, de quibus supra.

CAP. I.

Quoniam scriptum est: *Primum quae-rite regnum Dei et omnia bene adiciuntur vobis*, cunctis diebus cameralibus clericis et omnes camerales, nisi iusto impedimento detineantur, in solita eorum cappella missam devote audiant; et cappellanus in missa currenti semper de Spiritu Sancto unam orationem addat, ut, eius gratia, clericorum mentes ad iustitiam recte administrandam illuminentur.

CAP. II.

Post cuius quidem missae finem, duobus primis simul, successive caeteris, ser-

- (1) Omittitur, quia ipsa bulla est sup., pag. 315.
(2) Omittitur bulla, quia habes eam sup. pag. 418.
(3) Ipsae bullae sunt quae praecedunt.

vando ordine eodem modo procedentibus, ad eorum tribunal publicae audientiae cum gravitate ascendant.

CAP. III.

Ubi proposita per recurrentes ad eos benigne audiant, notentque in eorum libro diligenter; et diebus, quibus fuerint sacra consistoria, tam in missa, quam supra in eorum publica et secreta audientia, cappis pontificalibus induantur, praeterquam tempore vacationum; et quando concistorium non fuerit, satis sit eorum honestis palliis uti. In audientia autem secreta, ea honestas et ea gravitas servetur, quae loco et personis conveniat, ut qui administrandae iustitiae ac regimini praepositi sunt, aliis praesse merito censeantur.

CAP. IV.

Intus vero, cum clerici ad utilitatem Camerae Apostolicae sint instituti, ante omnia, bullae, ex quibus iura Papae, Camerae et collegii solvenda sunt, una cum clericis ipsius collegii, expendantur. Deinde illis recedentibus, aliae bullae et negocia ipsius Camerae proponantur, et cum ipsius Camerae utilitate, absque tamen iuris tertii praepiudicio, determinentur; et ibi omnia huiusmodi collegialiter tractentur, neque extra bullae per alium mensarium liberentur. Alia vero ad ipsam Cameram pertinentia, in eius praesertim praepiudicium, per aliquem ex clericis expediri non possint, nisi ad executionem manifestae eius utilitatis; et in contrarium gesta viribus non subsistant.

CAP. V.

Et cum dicitur, ubi non est ordo, confusio omnia subruit, ideo negocia, tam Camerae quam privatarum personarum, per illum proponantur, cui illorum iura demandata fuerint; et inter proponendum nemo proponentem interrumpat, sed omnes silentio utantur, ut propositio bene intelligatur; et quia cameralis consessus ex

Accessu exinde ad Tribunal Camerae,

Audientia et habitu,

Expeditione negotiorum intus Cameram,

Ordine in propositionibus causarum,

collegio personarum literatarum deducitur, quilibet, tam in proponendo causas pendentes in Camera aut materias camerales, quam respondendo et argumentando, latine loquatur, ut a consortio mechanicorum clarissimus iste locus differre videatur. Et ne causarum et negotiorum cognitio confundatur, cum alicui ex clericis alicuius causae examen commissum fuerit, nullus ex aliis in ea se intromittat, nisi talis primo deputatus impeditus fuerit, et tunc nova ipsius Camerae cum commissione et in impediti locum alicuius subrogatione.

CAP. VI.

Et quoniam Camera Apostolica in determinationibus causarum manu regia uti potest, dummodo iustitiam faciat, in omnibus causis in Camera cognoscendis, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, sola facti veritate inspecta, procedatur, et absque registorum confectione, si qualitas causae id non exigat. Cum autem registorum fieri necesse fuerit, ad obviandum querelis, quae hactenus factae fuerunt, conficiatur eo modo quo per constitutionem felicis recordationis Ioannis Papae XXII, quae singulis annis, dum Rota aperitur, legi et publicari consuevit, tam in numero versuum et dictorum quam literaturae et cartis, ordinatum est. A pauperibus autem nihil contra eorum possibilitatem exigatur.

CAP. VII.

Et quia ex iustitiae administratione a Deo iusto iudice, qui iustis copiosam mercedem praeparat in coelis, praemia expectanda sunt, in causis pauperum nullae propinae accipiantur, nec in causis divitum, nisi sint commissariae, in quibus, cum registra et dicta testium non possunt sine magno labore videri, aequum est ut tunc propina moderata, idest in exculentis et poculentis dumtaxat consistens, accipi possit, ut omnis infamiae et avaritiae nota penitus evitetur.

CAP. VIII.

Cumque praefecti fisci apostolici, non solum ab omni fraude, labe et ex lucro illicito abstinere, sed etiam omni suspitione carere debeant, ut ex eis Camera nullam prorsus iacturam seu damnum patiatur, nullus clericus seu notarius, sub duorum millium ducatorum eidem Camerae applicandorum poena eo ipso incurrenda, contrahat aliquam societatem publicam vel occultam in conductu alicuius gabellae, dohanae seu thesaurariae ad Cameram Apostolicam pertinentis; qui vero de hoc convictus fuerit, ultra dictam poenam, biennio privetur emolumentis clericatus et notariatus, quae pro tribus illorum partibus accrescant aliis clericis et notariis, reliqua vero illorum quarta revelanti detur.

CAP. IX.

Et quia clerici omni studio et industria tenentur, cum iustitia tamen et honestate, intendere et consulere, quantum possunt, commodo et utilitati Camerae, in subhastatione et locatione cuiuscumque dohanae, gabellae, sive thesaurariae ad ipsam Cameram pertinentis, fiant publica proclamata sive publica significatio in locis debitis, ita ut intelligatur ubi et quando talis subhastatio fieri debeat, et Camerae utilitati bene sit et omni ex parte consultum; inter cetera, in stabilium locationibus, dicti clerici diligenter et accurate provideant quod illi, quibus sicut tales locationes, bonum bancum, fide et facultatibus sufficientem, eidem Camerae praestent, ita ut Camera per conductorem promissa facile assequi possit.

CAP. X.

Et quia persaepe contingit quod thesaurarii, dohanarii et alii tractantes proventus et res Camerae Apostolicae, computa et rationem eorum administrationis reddere defugiunt, tales thesaurarii, dohanarii et alii rerum Camerae ministri, ad talem effectum, debitis temporibus, ad red-

Participatibus afflictum prohibita,

Forma in eis observanda,

Computorum visione et examinatione,

dendum rationem praemissam adstringantur; quorum computis in Camera ex se illa per eos, quibus per praefatam Camera commissam fuerint, diligenter et fideliter examinentur, vocato, quando opus est, computista praefatae Camerae, qui ad talem clericum commissarium, quotiens opus fuerit, sub poena amissionis salarii sex mensium, venire teneatur, et officium suum diligenter impendere. Post vero ipsorum computorum opportunum examen, idem commissarius in Camera ceteris collegis suis illa fideliter et diligenter referat, ut, sine aliquo affectu, Camerae utilitati, cum iustitia tamen, consuli possit.

CAP. XI.

Et quoniam thesaurarii Camerae Apostolicae, ut saepe querelae audiuntur, castellanis arcium et aliis officialibus terrarum S. R. Ecclesiae aut sero satisfaciunt, aut illis eorum stipendia et salaria, non in pecunia numerata solvunt, sed in pannis et aliis rebus, quas pro maiori pretio quam valeant eis computant, propter quod ipsi castellani et officiales non levi damno afficiuntur, et dicta Camera etiam ex hoc iacturam gravem patitur, cum praedicti officiales, ex diminutione eorum stipendiorum et salariorum, opportune deservire non possint; propterea moneantur thesaurarii, etiam sub iuramento in principio suorum officiorum, quod eisdem castellanis et officialibus in pecunia numerata et non in aliqua alia rerum specie satisfaciunt.

CAP. XII.

Quia vero castellani arcium S. R. E. numerum stipendiatorum eis designatum aliquando non retinent, et, pro eorum satisfactione, Camera gravissimas subit impensas, ad evitandum periculum occupationis alicuius arcis, ex defectu stipendiatorum et necessariorum munitionum, Camera ipsa Apostolica moneat thesaurarios, qui ipsis castellanis stipendia persolvunt, ut ultra visitationem, quam facit visitator

a S. D. N. pro tempore deputatus, ipsi saepe et, si fieri potest, omni mense curent intelligere an castellani pagas ordinatas retineant; et si in hoc deficere reperti fuerint, eis de eorum stipendio non satisfaciant; alias, ipsi thesaurarii in tantumdem a Camera mulctentur.

CAP. XIII.

Item, quia dicitur quod impunitas malefactorum incentivum praebet delinquendi, si habeatur notitia quod aliquis officialis terrarum Ecclesiae, ignavia sua vel malignitate, delicta relinquat impunita, unde et mala exempla et scandala inter subditos Ecclesiae, cum iactura etiam Camerae, frequenter oriuntur; tali officiali, si post monitionem se non correxerit, de salario debito non satisfaciat; et ultra hoc alia pecuniaria poena arbitrio Camerae puniatur.

CAP. XIV.

Item, quia subditi Ecclesiae, tamquam filii liberae et filii ancillae, cum caritate et pietate tractandi sunt in eorum gravaminibus, sacros pedes S. D. N. non facile adire valent, neque aliud quam Camerae Apostolicae refugium habent; quod nonnumquam a plerisque, velut diaboli membris, non Ecclesiae filiis, malignitate quadam impediri videmus, si de aliquo rectore, etiam locumtenente alicuius reverendissimi legati, aut alio officiali provinciarum sive terrarum Romanae Ecclesiae mala fama de iniustitia, extorsionibus aut malo regimine ad Camera Apostolicam allata fuerit, et ex monitionibus ipsius Camerae incorrigibilem se demonstraverit, et talis legatus de suo locumtenente opportune non providerit, significetur saltem per duos clericos S. D. N., et habita venia a sua Sanctitate, iusto Camerae arbitrio provideatur; et Ecclesiae populi, se lupis lacerandos non relinqui, sed sibi tamquam filiis opportunum patrocinium praestari cogno-

(1) Ad hoc vide etiam supra constitutionem hic in principio insertam.

scant; et ultra hoc, huiusmodi improbo officiali, inter alia, salarium adimatur.

CAP. XV.

Item, quia scriptum est *Omnia cum consilio, et non poenitebit*, clerici aut aliqua eorum pars, saltem semel in mense, S. D. N. aut reverendissimum camerarium adeant, et cum Sanctitate et dominatione reverendissima, de rebus arduis occurrentibus, consulant; et deinde talem consultationem et responsiones sive deliberationes in Camera referant.

CAP. XVI.

Et quia officium administrandae iustitiae satis grave est et periculosum, superfluum non videtur saepe illud replicare, ut omnes clerici moniti sint et animo frequenter revolvant quod in omnibus causis, quas in Camera Apostolica verti continget, tam pro ipsa Camera, quam pro privatis personis, iustitiam sincere administrare convenit, semper Deum prae oculis habendo, atque illam horrendam sententiam assidue memoriae repetendo, quod durissimum iudicium his, qui praesunt, retribuetur.

CAP. XVII.

Deveniendum est praeterea ad ea, quae ad singulos clericos ad se pertinent, inter quos reverendus dominus decanus ipsius Camerae illa agat diligenter, quae ex ordinatione felicis recordationis Eugenii IV ei incumbunt, prout in literis apostolicis eiusdem Eugenii supra expressis continentur, quae literae semper et inconcusse serventur.

CAP. XVIII.

Item, ut res camerales eo diligentius pertractentur, quo curae unius quolibet mense commissae fuerint, constituatur singulo mense unus mensarius, qui, nisi iusto impedimento fuerit impeditus, singulis diebus non feriatis, ad Camera accedat,

et ibi videat et indicet omnes bullas partibus restituendas; et illas, pro quibus fuerit solvenda annata, nulli permittat consignari, nisi, annata ipsa debito et consueto loco soluta, de eius solutione cedulas depositariorum videat; et si aliqua iusta causa fuerit, quare tunc annata ipsa solvi non debeat, in eo casu de opportuna cautione provideat, ut res, absque Camerae detrimento, pertranseat, partibus nihilominus iustitiam ministrando. Et quoniam, ad evitandas solutiones annatarum, plurimi intrusiones allegant, et eas probare nituntur per testes; cum in hoc grave Camerae interesse versetur, ne fraude et dolo tales intrusiones contingat probari, consultum opportunitati Camerae videretur, si tale examen coram mensario clerico fieret, et propterea ipse mensarius tale onus omnino subeat. Item, quia bullae, ex quibus annatae et iocalia solvi debent, aliquando, sive ex negligentia, sive per errorem, omnes non transmittuntur ad Camera, ut tali inconvenienti occurratur, mensarius omnibus diebus cancellariae vadat ad plumbum, ad providendum quod omnes bullae, tam pro debita annata quam pro iocalibus, mittantur ad Camera, illis in dicto plumbo per eum in uno libro adnotatis; et qui non iverit aut non miserit unum ex collegis, careat provisione sex ducatorum, qui ad eundem effectum omni mense ordinati sint, ac etiam participatione iocalium illius mensis. Et quia plurium quam unius tantum iudicio omnia melius determinantur, praefatus mensarius proponat in camera tunc proxima omnes bullas, in quibus aliquod dubium fuerit, ut Camerae et partibus pro iustitia satisfaciat.

CAP. XIX.

Item, cum inter alias curas, quae Camerae Apostolicae demandantur, illa praecipua, gravior et onerosior existat, per

(1) In hoc ipsi clerici Camerae non amplius se intromittunt.

Consultatione in arduis cum Papa aut camerario,

Iustitiae sincera administratione,

Decani officio iuxta bullam Eugenii IV, de qua supra,

Clerici mensarii munere, quoad bullas expeditandas, et annatas exigendas,

Officialium Status Ecclesiastici ignavia et malignitate coerceda (1),

Eislemque de iniustitiis et extorsionibus puniendis,

Examine promovendorum ad sacros ordines (1),

quam examen ad sacros ordines promovendorum eidem Camerae committitur; nam, cum ex bonis membris bonum corpus Ecclesiae conficiatur, nisi sacerdotes, quorum officium est de lege divina recte respondere, moribus et doctrina idonei aptique fuerint, presbyteralis ordo in ludibrium efficitur laicis, qui a sacerdotibus doctrinam et bonos mores videre desiderant, ignorantiam et vitae improbitatem manifeste conspiciunt; attendant diligenter et accurate dicti clerici examinatores ne Deo optimo tales admittant ministros, quorum victimae, propter ruditatem insufficientis scientiae ac vitae inhonestatem, Maiestati divinae abominabiles fiant, et examinatorum simul damnationes causentur; exquiratur itaque sufficiens titulus beneficialis, competens doctrina et praesentia et loquela promovendi, honorum morum compositio; illud praeterea et constanti memoria cum timore et tremore prospiciant, ne pro tali examine pecuniam aut munus aliquod accipiant, cum in sacris canonibus nihil tantopere prohibeatur, quantum sacrorum ordinum collatio simoniaca. Notarii quoque ipsius Camerae pro scriptura collationis ordinum praedictorum nihil accipiant, nisi quantum de iure licet. Vae autem illis antistitibus, qui ex ipsorum ordinum collatione loculos implent, ut sibi aedificent in gehennam! Cura autem examinandi non alterius sit, quam clerici, qui in locum suum non possit nisi collegam substituere; et si quando acciderit quod in supplicatione promovendi insertum sit quod ipse promovendus examinetur in Camera Apostolica per clericum sive notarium eiusdem, nullus notariorum audeat illum examinare, cum talis clausula per notarium inadvertenter admissa fuerit, et numquam solita sit poni, nisi cum examinandus, literarum ignarus, censuram Camerae clerici vult effugere.

CAP. XX.

Item, quia omni collegio tunc bene succedunt omnia, cum caput et membra charitatis officio devincta sunt, propterea clerici omni studio advocatos, procuratores, notarios et alias personas Camerae deservientes benigne et charitative prosequantur et tractent, eorumque honestis utilitatibus et honoribus, quantum possunt, faveant et assistant.

Clericorum humanitate organo curiales,

CAP. XXI.

Advocatus vero pauperum ad causas miserabilium personarum in Camera Apostolica tractandas diligenter advertat, illasque, quantum licet, sine respectu tueatur et curet, ne contra iustitiam vexentur.

Advocati pauperum munere,

CAP. XXII.

Advocatus et procurator fiscalis, tam in Camera Apostolica quam extra, interesse ipsius Camerae studiose curent; et cum in ea vel alibi de praedicto interesse sermonem haberi audierint, illud, quantum iustitia ex postulerit, sine aliquo respectu tueantur, etiam si super hoc, extra Camerae, aliqua causa sive iudicium civile vel criminale intentatum fuerit; et quando fiet aliqua declaratio incursus poenarum eidem Camerae applicatarum vel absolutio ab eisdem, de omnibus per ipsos advocatum et procuratorem detur Camerae Apostolicae opportuna notitia, ut possit in omnibus providere. Et quia eorumdem advocati et procuratoris iudicium in omnibus et per omnia, et praesertim in causis fiscalibus, utile est, a Camera non discedant, nisi causis fiscalibus terminatis, quae, post examen bullarum, ante omnes alias causas terminentur.

Advocati et procuratoris fiscalis munere,

CAP. XXIII.

Notarii autem Camerae Apostolicae, in quorum fide et diligentia magna cura rerum camerarum reposita est, infra notata servare teneantur.

Notariorum Camerae reformatione,

CAP. XXIV.

Et primo, in libris ipsius Camerae ad id deputatis registrentur extense et ad longum omnes et singulos contractus inteream et quamcumque personam, collegium vel universitatem initos, et quascumque scripturas ad ipsam Camerae pertinentes, infra sex dies a die stipulationis sive revisionis illorum per clericum, cui id commissum fuerit, computandos; qui contractus et scripturae per notarios ipsius Camerae et non per alios registrentur, sub poena ducuntur ducatorum auri pro qualibet vice, qua transgressus aliquis eorum fuerit, pro medietate eidem Camerae, et pro alia medietate collegio clericorum applicandorum, etiam si pars, cum qua contractus fuerit initus, notario rogato non satisfecerit; pro cuius tamen mercede consequenda, clerici praestent eidem notario omnem favorem, ut ipsam mercedem cum effectu consequatur.

Registratione scripturarum interesse Camerae concernentium,

CAP. XXV.

Item, quia bullae apostolicae fideliter tractandae et registrandae sunt, neque ante illarum registrationem alicui extra collegium ipsorum notariorum credendae, omnes bullae in praefata Camera registrandae, per ipsos notarios Camerae et non per aliquem alium registrentur; ipsaeque bullae, ut praemittitur, registratae et sumpta, quae de eis fieri continget, per unum ex clericis cum eodem registro fideliter ac de verbo ad verbum auscultentur, et si quid in registro omissum, superfluum vel mendosum reperiatur, corrigatur manu eiusdem clerici; talisque correctio per ipsum clericum, nomine suo apposito, approbetur, prout fit in aliis registris Curiae.

Bullarumque,

CAP. XXVI.

Et quia omnis labor optat praemium, praedictaque registratio admodum necessaria est et in partium utilitatem redundat,

Registrationum mercede,

quia visum saepe fuit, quando accidit ex registris Camerae aliquod sumptum extrahi, repertos fuisse in eisdem registris plurimos defectus et errores, etiam substantiales, praedictus clericus auscultator a parte unum iulium recipiat pro quolibet pari bullarum, gratiosa scilicet et executoriali simul, aut pro una bulla, quando simplex fuerit, et similiter pro uno sumpto. Notarius vero pro labore suae registrationis tantum capiat et non ultra, quantum in registro Cancellariae sive praefatae Camerae antiquitus capiebatur, in quo ipsi notarii modestiam servant, ne partes de ipsis iuste conquerantur; et similis auscultatio fiat de instrumentis, capitulis, patentibus et aliis in eisdem libris Camerae registrandis.

CAP. XXVII.

Item, ut semper possit videri causa, propter quam bullae, absque annatae solutione, partibus allegantibus intrusionem traduntur, notarii eiusdem Camerae, conficiant et in eadem Camera conservent unum librum, in quo, in praesentia notarii, describant omnes attestaciones testium examinatorum in praesentia mensarii per ipsum notarium Camerae super intrusionibus ecclesiarum, monasteriorum et aliorum quorumcumque beneficiorum, cum interrogatoriis per procuratorem fiscalem compositis et in Camera Apostolica registratis; alias, testibus super similibus alio modo examinatis nulla praestetur fides, et bullae non tradantur, etiam sub obligatione, nisi intrusio plene per testes, ut praefertur, examinatos probetur; et notarius habeat, pro examine unius cuiuslibet testis, ut praemittitur, examinati, carlenos duos antiquos, et tantumdem capiat pro examine in similibus causis, praeterquam in commissariis, in quibus servetur stylus Romanae Curiae.

Bullarum, absque solutione annatarum expeditione ac testium examine,

CAP. XXVIII.

Item, quia libri, qui sunt in archivio Camerae Apostolicae, sunt magni pon-

Librorum Camerae custodia.

deris, tam quoad interesse Sedis Apostolicae et ipsius Camerae quam etiam partium, et propterea fideliter et diligenter sunt custodiendi ne aliquis extraneus aliquos ex dictis libris subripiat, aut aliquod folium ex eis laceret, vel aliquo modo vitiet, notarii non admittant intra cancellum eiusdem archivii aliquem extraneum, sed faciant extra expectare illos, qui eorum operam exquirunt; neque etiam permittant quod aliquis ex familiaribus ipsorum notariorum intret vel maneat intra dictum cancellum, nisi quando aliquis ex ipsis notariis ibidem praesens fuerit, et tunc etiam ipse notarius bene circumspiciat ne dictus familiaris aliquid mali faciat in dictis libris; atque etiam quando libri praedicti aut a domino thesaurario aut ab aliquo ex dominis clericis extra dictum cancellum extrahuntur, tunc ipsi notarii conficiant unum alium librum, in quo describatur extractio uniuscuiusque libri camerale, cum subscriptione receptionis illius, qui librum ipsum extraxerit, ut sciatur apud quem talis liber possit reperiri, et, circa hoc, servetur mandatum per felix recordationis Iulium Papam II super hoc editum, cuius tenor sequitur, et est talis.

Iulii II mandati observantia.

Notarii mensarii officia circa expeditionem bullarum

§ 8. Cum, sicut accepimus, in nostra Camera etc. (1).

§ 9. Item, ad evitanda monopolia et quascumque extorsiones, ipsi notarii nullo modo possint vendere sive arrendare inter se aliquod membrum emolumentorum eorum officii notariatus, sed labores et proventus omnes inter eos sint communes, et quaelibet cura, praeterquam registrandi bullas, quae semper debet esse communis omnium, solum ad mensem et non ultra, per unum ipsorum notariorum, et utilitas inter omnes aequaliter dividi debeat; et ut partes commodius expediantur, notarius mensarius bullarum et obligationum, non in domo suae habitationis, sed in Camera

(1) Omittitur quia ipsa bulla est sup. pag. 457.

Apostolica, ea, quae circa illas occurrunt, agere et expedire teneatur, ubi etiam clericus mensarius pro expediendis iis, quae circa id ad eum pertinent, adesse debet, ita ut bullae recipiantur et retineantur solum per notarium ad id deputatum et non per alium; qui notarius sic deputatus non recipiat aliquas bullas ab officialibus registri bullarum Cancellariae, nisi per manus solius scriptoris eiusdem registri, et non famulorum ipsius vel quorumvis aliorum; bullas vero per Cameraam expeditas, solum recipiat per manus summistae vel eiusdem summistae officium exercentis.

§ 10. Item, ut resignationes et cessiones beneficiorum, quae in manibus notariorum fiunt, omni dolo et fraude careant, et nemo propterea decipiatur, prout quotidie clamores audiuntur, de cetero notarii praedicti, in adnotandis ipsis resignationibus et cessionibus in libris Camerae, infrascriptam ordinationem servare debeant, cuius tenor talis est, ut sequitur.

§ 11. Raphael, episcopus Ostiensis, cardinalis S. Gregorii, S. D. N. Papae camerarius. Cum fide dignorum relatione intellexerimus consuevisse dilectos filios notarios Camerae Apostolicae, per quamdam corruptelam, negligentiam sive abusum et malitiam, resignationes beneficiorum, quae in Curia Romana et Camera Apostolica fieri consueverunt, et in ordinariis libris et authenticis eiusdem Camerae notari et scribi, ne fraus aliqua fieri sive excogitari possit, et ad hoc ut semper de veritate doceri possit, quando opus esset, non in dictis libris, ut rationabile statutum erat, amplius scribi, pro maiori parte, sed a tergo supplicationum, quarum praetextu dictae resignationes admitti debent, simpliciter notare et scribere manu propria, et deinde partibus restituere, nulla retenta copia vel nota, absque eo quod in protocollo vellibris Camerae Apostolicae scriptae sint; vel si scribantur, id ex intervallo plurium mensium fit, et id non aliter quam parte instante, ex quo fit ut veritas repe-

Et circa resignationum et cessionum registrationem.

Camerarii decretum, ad evitandas fraudes notariorum in eiusmodi registrationibus.

riri non possit in libris, dum de illarum admissione quaeritur et tractatur; et sic in potestate partis in fraudem et deceptionem nostram et impetrantium, ad eorum propositum, illis uti vel eas celare, prout eis magis expedire videtur, in maximum scandalum curialium et aliorum impetrantium, et pessimum exemplum.

Providet circa resignat. praeteritas

§ 12. Nos igitur, ad quos ex nostro camerariatus officio pertinet et spectat in primis, quantum possumus, providere, de mandato S. D. N. Papae, vivae vocis oraculo super hoc nobis facto, et auctoritate nostri camerariatus officii, praecipimus et mandamus quatenus dictas resignationes beneficiorum iam factas et admissas usque in praesentem diem, sic notatas in margine supplicationum dumtaxat, etiam si partibus restitutae forent, infra terminum octo dierum proxime futurorum, in libris authenticis Camerae Apostolicae, ubi scribi et notari solent, scripsisse et posuisse debeant, omni mora et excusatione cessantibus.

Et circa futuras.

§ 13. Resignationes vero, quas fieri continget in futurum et in posterum admittendas et faciendas, sub officii privationis poena et excommunicationis, quam quilibet contrafaciens eo facto incurret, infra tres dies a die resignationis factae et notatae sive stipulatae, in dictis libris Camerae Apostolicae, in forma authentica et legali, admittere et solemniter apponere teneantur et debeant, omni prorsus excusatione cessante; nec prius liceat eis in margine supplicationis scribere vel notare, nisi in libris authenticis notatae fuerint.

Resignationes aliter factas irritat;

§ 14. Decernentes ex nunc resignationes aliter factas nullius momenti existere, nec alicui suffragari, beneficiaque taliter resignata, non per resignationem, sed per obitum vacare.

Clericis ut notarios contravenientes coercant iniungit.

§ 15. Mandantes RR. patribus dominis praesidentibus et clericis Camerae Apostolicae ut omnia et singula supradicta inviolabiliter observari mandent et faciant, ac ad declarationem et executionem dictarum

poenarum ipso facto incursum effectualiter procedere debeant et teneantur, ut quos a malo Dei timor non revocat, temporalis coerceat disciplina, sub poenis in dicto mandato contentis, in omnibus et per omnia observent; ac cessiones et resignationes easdem continuatim in libro resignationum describant, nullo spacio inter illam et praecedentem, nisi forte unius lineae, dimisso, ut tollatur occasio aliquid in medio scribendi.

Statutorum Camerae tenor sequitur super expeditionum cuiuscumque clerici registratione.

§ 16. Item, ut omni tempore de gestis per clericos Camerae ratio reddi valeat, quilibet notarius habeat unum librum, in quo registret omnes literas camerales, quae per manus suas expediuntur, postquam a clerico visae fuerint, et conetur unusquisque illas eleganter componere.

Mandatisque procuratorum registrandis in causis interesse Camerae concernentibus.

§ 17. Item, quia saepe contingit mandata procuratoria in Camera super negociis fisci et interesse Camerae concernentibus, exhiberi, ac illa ex incuria vel dolo alicuius deperdi, et sine illorum ostensione, acta inter Cameraam et exhibentes pro nullis reputantur, statuerunt ut omnia instrumenta et mandata procuratoria huiusmodi, cum recognitionibus illorum, in libris eiusdem Camerae per ipsos notarios omnino registrentur, ut de illorum tenore per libros eosdem perpetuo doceri possit; quorum registrationi fides adhiberi debeat, sine alia originalium exhibitione, cum per clericum sint videnda et conferenda cum originalibus.

Clericis absentibus, vel ad Cameraam per mensem non accedentibus.

§ 18. Item, sicut scriptum est, *Qui non laborat non manducat*, et in Camera Apostolica continui et intolerabiles labores existunt, ne qui incommodum non sentiunt commoditates capiant et lucra, constituerunt quod clericus Camerae, in Curia praesens et legitimo impedimento non impeditus, ad Cameraam per unum mensem non accedens, careat participatione iocalium et utilitate mensariatus; si vero extra Curiam degerit, absque collegarum licentia, sive habuerit aliquod publicum officium sive commissionem, cum salario et lucro,

de proventibus clericatus non participet; et idem observetur quoad notarios eiusdem Camerae.

Clericorum et notariorum admissione,

§ 19. Circa vero admissiones clericorum et notariorum, tam in solutione admissionis et iocalium, quam in perceptione fructuum et emolumentorum, servetur id quod observatum fuit.

Causarum clericorum defensione,

§ 20. Et quia omnes leges et prophetas in sola radice caritatis pendere et solidari Veritas affirmat, constituerunt praefati clerici ut, in quibuscumque occasionibus alicuius collegae eorum sive alterius personae camerale, collegium ipsum clericorum debeat patrocinium et defensionem causae eiusdem assumere, et omnia via et modo illam tutari et defendere.

Infirmorumque visitatione,

§ 21. Atque etiam in infirmitate, clericos et alias personas camerale visitare, et si opus fuerit, suis necessitatibus subvenire.

Morientium quoque funeribus,

§ 22. In morte etiam providere ut sumptibus defuncti, si facultates reliquerit, sine autem, communi omnium camerale impensa, funus decenter efferatur, et ipsi camerale omnes illud collegialiter comitentur; in octava depositionis, in loco sepulturae, curent exequias, ipsis ibidem assistentibus et ipsorum impensa, celebrari, ut in eo pietatis opere Deo optimo placeatur, et cuicumque ipsorum, qui in hoc operam praestiterit, ut in eius morte id ipsum a superstitibus rependatur.

Praedictorum omnium observantia,

§ 23. Quae omnia et singula supradicta et ordinata in praesentium constitutionum volumine, RR. DD. Camerae Apostolicae clerici unanimiter statuerunt et constituerunt, ac per quascumque camerale personas et alios, ad quos spectat, integre servari mandaverunt.

Et singulis annis in prima camera publica lectione.

§ 24. Et ut de praedictis iugis memoria omnibus, quorum interest, maneat, instituerunt omnes et singulas constitutiones praedictas, singulis annis in prima audientia mensis octobris, per unum ex notariis ipsius Camerae, ad mandatum D. decani in tribunali publicae audientiae ip-

sorum dominorum clericorum, alta et intelligibili voce perlegi, ut quilibet eorum ad iustitiam ministrandam ferventior reddatur, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, qui pro iustitiae administratione magna praemia redditurus est. Amen.

XXIX (1).

Quod audientes missam in ecclesiis fratrum Mendicantium, in dominicis et festis diebus, satisfaciunt praecepto Ecclesiae de missa audienda.

SUMMARIUM

Causa huius constitut. — 1. Declaratio (de qua in rubrica). — 2. Contrariorum derogatio. — 3. Transumptorum fides.

Leo Papa X universis et singulis praesentes litteras inspecturis salutem et apostolicam benedictionem.

Intelleximus quosdam in dubium revocare, et perinde timoratis conscientiae scrupulum iniicere, si christifideles, qui, dominicis et festis diebus, extra ecclesias suas parochiales, missas audiunt in ecclesiis fratrum Ordinis Mendicantium, Ecclesiae praecepto de missa audienda satisfaciant.

Causa huius constitutionis.

§ 1. Nos enim, ambiguitatem huiusmodi penitus tollere volentes, ut cum sinceriori conscientia fideles quique Deo creatori suo serviant, auctoritate apostolica, tenore praesentium notum facimus, omnes christifideles utriusque sexus qui (non contempto proprio sacerdote parochiali) in ecclesiis fratrum Ordinum Mendicantium, dominicis et festis diebus, missas audiunt, satisfacere praecepto Ecclesiae de missa audienda, nec in aliquam labem mortalis peccati poenamve incurrere.

Declaratio (de qua in rubrica).

§ 2. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Contrariorum derogatio.

§ 3. Et quia difficile foret etc.

Transumptorum fides.

(1) Hanc in Editione Romana constitutionem sub numero xxviii leges (n. r.).

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die decimatertia novembris, millesimo quingentesimo decimoseptimo, pontificatus nostri anno v. Dat. die 13 novembris 1817, pont. anno v.

XXX (1).

Fratres Minores Ordinis S. Francisci de Observantia, in processionibus et actibus publicis, fratribus Conventualibus praecedunt, digniorique loco crucem deferunt.

SUMMARIUM

Fratres de Observantia digniorem locum habent, quam Conventuales in processionibus et aliis actibus publicis, ex bulla huius Pontificis, sub die 12 iunii huius anni. — Et in ea permissa fuit utrique Ordini sui generalis electio. — 1. Possunt tamen Conventuales solitam crucem deferre. — 2. Quia eam volunt deferre in loco digniori, — 3. Pontifex ideo contrarium servari mandat; — 4. Eosdemque fratres de Observantia veros B. Francisci fratres declarat; — 5. Perturbatoribus poenas imponit; — 6. Contrariis derogat; — 7. Transumptis credi iubet.

Leo Papa X universis et singulis praesentes litteras inspecturis salutem et apostolicam benedictionem.

Licet alias, postquam statueramus et ordinaveramus quod de cetero perpetuis temporibus fratres B. Francisci, puritate eius Regulae et sub regulari Observantia viventes ac reformati, ministrum; fratres vero dicti Ordinis Conventuales nuncupati magistrum generales habere deberent, ne inter Reformatos et Conventuales fratres huiusmodi super praecedentia dissensio et contentio oriri posset, voluerimus et statuerimus quod, in processionibus et aliis actibus publicis, fratres Conventuales fratribus regularis Observantiae, ministrum

Fratres de Observantia digniorem locum habent, quam Conventuales in processionibus et aliis actibus publicis, ex bulla huius Pontificis, sub die 12 iunii huius anni (2).

Et in ea permissa fuit utrique Ordini sui generalis electio.

(1) Hanc in Rom. Edit. leges sub numero xxix (n. r.). (2) Quam, uti hic sufficienter relatam, praetermissi.

habentibus, locum digniorem relinquere tenerentur.

§ 1. Quodque fratres ipsi Conventuales semper eorum crucem et vexillum, per eos deferri solitum, deferre libere et licite valerent.

Possunt tamen Conventuales solitam crucem deferre.

§ 2. Quia tamen, ut ex nonnullorum relatione accepimus, fratres ipsi Conventuales praetendunt crucem ipsorum Conventualium deferre in loco digniori.

Quia eam volunt deferre in loco digniori,

§ 3. Nos autem, qui praemissa omnia statuimus, ut omnis dissensio et contentio inter eosdem fratres de Observantia et Conventuales tolleretur, mentisque nostrae fuerit, prout etiam id expressimus, quod in omnibus actibus fratres de Observantia haberent locum magis dignum, quam ipsi Conventuales, et propterea mentis nostrae incommutabilis fuerit, prout existit, quod ipsi fratres de Observantia crucem suam in loco digniori deferant; ad huiusmodi tamen ambiguitatis dubium de mentibus omnium tollendum, motu proprio et certa nostra scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine declaramus, mentis nostrae fuisse quod tam Conventuales quam de Observantia et reformati fratres praedicti, in quibuscumque processionibus et aliis actibus, in quibus crux deferenda foret, crucem suam deferre possint: ita tamen quod crux ipsorum fratrum de Observantia et reformatorum loco digniori deferatur.

Pontifex ideo contrarium servari mandat;

§ 4. Quodque ipsi fratres de Observantia et reformati veri et indubitati fratres Ordinis B. Francisci et eius Regulae observatores semper fuerint, ac, divina favente gratia, sint futuri, sine aliqua interruptione seu divisione, a tempore editae Regulae per B. Franciscum usque ad praesens; ac sub ipsius B. Francisci Regula militaverint et etiam ad praesens militent; sicque in omnibus teneri et observari ac decidi debere decernimus ac mandamus.

Eosdemque fratres de Observantia veros B. Francisci fratres declarat;

§ 5. Mandantes nihilominus omnibus et singulis patriarchis, archiepiscopis et

Perturbatoribus poenas imponit;

episcopis ac ecclesiarum capitulis, sub interdicti ingressus ecclesiae ac suspensionis a divinis; inferioribus vero praelatis ac parochialium rectoribus, necnon Mendicantium et aliorum Ordinum professoribus, sub excommunicationis latae sententiae poenis ipso facto incurrendis, a quibus nisi per Romanum Pontificem pro tempore existentem, praeterquam in mortis articulo, absolvi nequeant, quatenus declarationem et decretum huiusmodi inter Conventuales ac de Observantia et reformatos fratres huiusmodi inviolabiliter observent observarique faciant; necnon ne eosdem fratres Conventuales, de Observantia et reformatos huiusmodi super his molestent aut perturbent, seu per quoscumque, cuiuscumque status, gradus, ordinis vel conditionis existentes, seu etiam inter se quomodolibet molestari, perturbari vel inquietari permittant.

§ 6. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis etc.

§ 7. Volumus autem quod praesentium transumptis, manu publici notarii subscriptis et sigillo ministri generalis pro tempore existentis dicti Ordinis Minorum aut alterius praelati in dignitate ecclesiastica constituti munitis, in iudicio et alibi, ubi opus fuerit, eadem fides adhibeatur, quae adhiberetur eisdem praesentibus literis, si illae forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die sexta decembris, millesimo quingentesimo decimoseptimo, pontificatus nostri anno v.

Dat. die 6 decembris 1517, pont. anno v.

XXXI.

Contra barones et communitates non custodientes eorum territoria a bannitis, furibus, etc.

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Iulius II edidit constitutionem. — 2. Hic Pontifex eam confirmat.

— 3. In probandis huiusmodi furtis et valore bonorum stetur declarationi clericorum Camerae Apostolicae, praecedente iuramento damni passi. — 4. Damnum passi contra dominos et communitates locorum agere possint. — 5. Viae, ut sint securae, latibula hinc inde amoveantur. — 6. Decretum irritans. — 7. Executores. — 8. Fides transumptorum.

Leo episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis providentia circumspecta praedecessorum suorum gesta, quae praecipue pro venientium ad almam Urbem, totius orbis caput, et recedentium ab ea, securitate et commodo facta sunt, pensatis opportunis occasionibus, innovat atque extendit, prout conspicit in Domino salubriter expedire.

§ 1. Dudum siquidem a felicis recordationis Iulio II, praedecessore nostro, emanarunt literae in forma brevis, tenoris subsequentis (1).

§ 2. Nos itaque cupientes literas praedictas, pro venientium ad almam Urbem et ab ea recedentium tutela et commodo, inviolabiliter observari, motu proprio et ex certa nostra scientia literas praedictas, auctoritate apostolica, tenore praesentium, innovamus ac praesentis scripti patrocinio communimus, illasque perpetuis futuris temporibus inviolabiliter observari debere decernimus.

§ 3. Et insuper, cum huiusmodi furta, delicta et derobationes fiant in sylvis, nemoribus, latebris et in locis occultis et secretis, non adhibitis nec praesentibus testibus, adeo quod, sine maxima difficultate, per ipsos spoliatos et derobatos, furta et valor rerum subtractarum et ablatarum probari non possint, statuimus et ordinamus quod, quoad probationem bonorum subtractorum et eorum valorem, stetur declarationi praefatorum praesidentium et clericorum ipsius Camerae Apo-

(1) Omittitur tenor istius constitutionis, quam habes sup. pag. 599.

Exordium.

Iulius II edidit constitutionem.

Hic Pontifex eam confirmat.

In probandis huiusmodi furtis et valore bonorum stetur declarationi clericorum Camerae Apostolicae, praecedente iuramento damni passi.

stolicae, qui, diligenter considerata qualitate personarum spoliatarum et derobatarum, exposita quantitate furtorum et aliis circumstantiis et coniecturis, recepto iuramento ipsarum personarum derobatarum seu mercatorum, quorum bona ablata existebant, super quibus praefatorum praesidentium et clericorum conscientiam oneramus, furtum et eius valorem declarare debeant.

§ 4. Et quod si derobatio seu furtum in confinibus diversorum territoriorum diversarum communitatum seu dominiorum, vel iuxta huiusmodi confines fiat, derobatus contra dominum territoriorum praedictorum et communitatem, quam et quem elegerit ad recuperationem rerum sibi ablatarum, agere possit; et valeat ab actione, quam ipse derobatus intentaverit, discedere, si ei placuerit, et contra alium agere licite possit (cum domini confinium praedictorum, illos non custodiendo, in praemissis culpa non careant), reservato tamen solventi iure agendi contra contentinos.

§ 5. Et ut, quantum fieri potest, omnis occasio crassandi et derobandi sublata esse videatur, eisdem motu et scientia ac tenore praecipimus et mandamus, sub duorum millium ducatorum Camerae Apostolicae applicandorum poenis similibus, omnibus et singulis antedictis, ne fures, latrones et crassatores in sylvis et sepibus latibula faciant, ne ibi se abscondere possint, ut prope vias publicas, utrinque ad medium milliare, arbores et sepes et quaecumque latibula incidere seu incidi, ac amovere seu amoveri et extirpari facere infra duos menses a die publicationis praesentium computandos, et sic incisas conservare et manutenere omnino teneantur et debeant.

§ 6. Sicque per clericos dictae Camerae ac quoscumque alios iudices et commissarios, etiam S. R. E. cardinales et sacri Palatii Apostolici causarum auditores, iudicari ac definiri et exequi facere, sublata eis et eorum cuilibet aliter iudi-

candi et interpretandi facultate, decernimus summarie et absque iudicii tela.

§ 7. Mandantes propterea eisdem Raphaeli, episcopo et camerario, ac praesidentibus et clericis pro tempore existentibus, ut praemissa omnia et singula ab omnibus inviolabiliter observari faciant, et contrafacientes ad illorum observationem per supradictas poenas, iuxta stylum ipsius Camerae, compellant.

§ 7. Volumus autem quod praesentium transumptis, manu unius clerici et unius notarii eiusdem Camerae subscriptis, eadem prorsus fides indubia adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, si essent exhibitae vel ostensae.

Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo decimo octavo, kalendis septembris, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 1 septembris 1518, pont. anno vi.

XXXII.

Inquisitorum haereticae pravitatis facultas suo arbitrio puniendi et curiae saeculari tradendi testes falsidicos in causis fidei.

SUMMARIUM

Causa constitutionis. — 1. Inquisitorum facultates coercendi eorum arbitrio et curiae saeculari tradendi testes falsidicos in causis fidei. — 2. Derogatio contrariorum.

Leo Papa X dilecto filio Hadriano tituli Ss. Iohannis et Pauli, presbytero cardinali.

Intelleximus quod in Hispania ceterisque regnis et dominiis carissimae in Christo filiae nostrae Ioannae reginae et carissimi in Christo filii nostri Caroli regis Hispaniae catholicorum ditioni subiectis, in quibus tu haereticae pravitatis inquisitor generalis, per Sedem Apostolicam deputatus, existis, multi perditii ingenii homines in testimoniis, quae perhibent super dic-

Executores.

Fides transumptorum.

Causa constitutionis.

Damnum passi contra dominos et communitates locorum agere possint.

Viae ut sint securae, latibula hinc inde amoveantur.

Decretum irritans.

Contrariis derogat.

Transumptis credi iubet.

tae pravitate veritate inquirenda, falsitatem, quandoque prece, precio, odio vel amore, et quandoque metu committere, aut se eandem falsitatem commisisse publice, licet falso, fateri non verentur; sicque huiusmodi diabolicae artis ministerio, plerumque vel damnantur insontes, vel divinae maiestatis Dei et orthodoxae fidei sub christiano nomine derisores veniam consequuntur. Ad quae facinora perpetranda ipsi falsi testes, tam propria improbitate et inconstantia, quam audacia et impunita temeritate eorum, qui illos ad talia committenda minis cogunt aut pecunia allidunt, impelluntur.

§ 1. Nos igitur, scelestum hoc hominum genus, qui in divinam humanamque simul naturam conspirant et, in nefandi criminis causa, vel iniustae absolutionis vel iniquae condemnationis actores existunt, acriori longe supplicio, quam ceteri falsidici testes plecti soleant, dignum censentes, circumspeditioni tuae et universis et singulis aliis, per te et pro tempore existentem generalem dictae pravitate in regnis et dominiis praedictis inquisitorem, ad ipsum inquisitionis officium pro tempore deputatis, contra omnes et singulas personas, cuiusvis status, gradus, ordinis, dignitatis et conditionis existant, quas tibi aut aliis inquisitoribus praedictis in crimine haeresis scienter deposuisse, aut alium ad falsum deponendum aut verum tacendum induxisse; vel quempiam, ob perhibitum veritatis testimonium, vel propter falsum non attestatum, occidisse aut membro aliquo mutilasse, aut bonis suis omnibus vel maiori parte illorum spoliasse vel spoliari fecisse, seu atrocissima iniuria affecisse, legitime constiterit, tuo aut a te deputando seu deputandis et subdelegandis arbitrio, procedendi, et eos poenis, de quibus tibi vel illis videbitur, condemnandi, super quo tuam et illorum, quibus negocia huiusmodi commiseris, conscientiam oneramus, absque alicuius poenae seu censurae ecclesiasticae metu aut

irregularitatis nota, tradendi vel relaxandi, etiam curiae saeculari, plenam et liberam concedimus facultatem.

§ 2. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die decimaquarta decembris, millesimo quingentesimo decimo octavo, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 14 decembris 1518, pont. anno vi.

XXXIII.

Contra quoscumque, etiam praetextu indulti Urbani VI, quoquo modo impediennes executionem literarum apostolicarum (1).

SUMMARIUM

Exordium. — 1. Bonifacius IX literas apostolicas exequi iussit, praevia revocatione indulti Urbani VI, quibusdam praelatis concessi, quod eas prius ipsi viderent, et exequi mandarent. — 2. Iste Pontifex, ex causa hic expressa, dictam constit. Bonifac. IX innovat et observari mandat; — 3. Quas-cumque contrarias constitutiones ubicumque editas irritat; — 4. Praelatis et ceteris liberam executionem literarum apostolicarum praecipit. — 5. Non obstantibus quibuscumque. — 6, 7. Iussio et effectus publicationis in Urbe. — Publicatio in Cancellaria Apost. — Et in Urbe.

Leo episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.

In supremo Apostolicae Sedis solio, merito licet imparibus, constituti, ad ea libenter intendimus, per quae debitus honor et reverentia dictae Sedi, a subditis et inferioribus, praesertim pontificali dignitate praeditis, impendantur; et si quid perverse aut minus recte per eosdem inferiores factum aut gestum reperitur, quod in dictae Sedis depressionem, ac in alium exemplum et scandalum plurimorum ce-

(1) Eiusmodi sanctionem edidit etiam Martin. V in constitutione II, *Quod*, tom. IV huius editionis, pag. 877.

Derogatio contrariorum.

Exordium.

dat, id per nostrae providentiae ministerium revocetur, et ad debitam normam reducatur, ne membra a capite, cui obedientiam debitam et devotam praestare tenentur, discordare videantur.

Bonifacius IX literas apostolicas exequi iussit, praevia revocatione indulti Urbani VI, quibusdam praelatis concessi, quod eas prius ipsi viderent, et exequi mandarent.

§ 1. Sane, licet felicis recordationis Bonifacius Papa nonus, praedecessor noster (ad quem fide dignorum relatione pervenerat quod certi praelati, quibus pia memoriae Urbanus Papa VI, etiam praedecessor noster, concesserat ut in eorum civitatibus et dioecesibus executio literarum apostolicarum fieri non posset, nisi literae ipsae praelatis ipsis aut eorum officialibus prius exhibitae et per eos approbatae forent, et eorumdem praelatorum officiales in consuetudinem deduxerant; aliqui vero, praetextu statutorum provincialium seu synodali, etiam servabant quod nullus literas apostolicas huiusmodi exequi aude-ret, nisi postquam praelati seu officiales ipsi, per suas literas, quas *Vidimus* nuncupabant, mandarent et concederent ut iudices, in ipsis literis apostolicis deputati, illa exequi possent), provide attendens quod, propter tales literas, *Vidimus* seu *Placet* nuncupatas, impetrantes apostolici saepe literarum apostol. (1) consequi nequiverant, concessionem Urbani huiusmodi ac statuta quaecumque super his facta revocavit, cassavit et annullavit; ac decrevit quod iudices et executores quicumque, in literis apostolicis pro tempore deputati, etiam sine licentia vel consensu quorumcumque praelatorum vel superiorum aut officialium eorumdem, literas apostolicas exequi possent et deberent.

Iste Pontifex, ex causa hic expressa, dictam constit. Bonifacii IX innovat et observari mandat;

§ 2. Tamen nuper in publica signatura coram nobis nonnullae supplicationes propositae fuerunt continentes quod in Toletana et Carthaginensi ecclesiis, sub colore falsitatis obviandi, editae fuerant constitutiones synodales, quibus cavere dicebatur ut tabelliones et notarii, etiam a partibus requisiti, literas apostolicas nullatenus recipere possent, nisi illae prius per archiepiscopum Toletanensem et episcopum

(1) Deest fortasse *executionem* (R. T.).

Carthaginensem, pro tempore existentes, aut eorum officiales examinatae forent, a nobisque earundem constitutionum confirmatio peteretur. Nos petitionem huiusmodi, uti ratione carentem, cum Romani Pontificis gesta per inferiores sibi et subditos, sine eius speciali licentia, examinari non debeant; indecens et absurdum, quinimmo temerarium esse censentes quod aliquis, quavis occasione, literas apostolicas, sine Romani Pontificis speciali commissione examinare velle praesumat; propterea supplicationes ipsas, prout merito reiiciendae erant, reiecit, et coram nobis lacerari fecimus. Ac constitutiones edentium temeritatem tali castigatione reprimere, ac super his tale remedium adhibere volentes, ut aliis in posterum committendi similia aditus praecludatur, motu proprio et ex certa nostra scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, literas Bonifacii praedecessoris huiusmodi, tenore praesentium, approbamus et innovamus, ac perpetuae firmitatis robur obtinere, illasque inviolabiliter observari debere decernimus.

§ 3. Necnon quascumque constitutiones synodales, tam in dictis Toletanensi et Carthaginensi quam quibusvis aliis ecclesiis per universum orbem constitutis super his factas, motu, scientia, auctoritate et potestate praedictis, cassamus et annullamus; ac statuimus et ordinamus quod iudices et executores, in literis apostolicis pro tempore deputati, ac notarii et tabelliones super his requisiti, literas ipsas apostolicas, sine alicuius personae, cuiuscumque ecclesiasticae vel mundanae dignitatis fuerit, licentia vel consensu, exequi possint et debeant.

§ 4. Et insuper universis patriarchis, archiepiscopis, primatibus, episcopis et aliis praelatis et personis ecclesiasticis, necnon dilectis filiis communitatibus civitatum et universitatibus castrorum, oppidorum, terrarum et locorum, sub interdicti; singularibus vero personis eorum, etiam saecularibus, sub excommunicationis et anathe-

Quas-cumque contrarias constitutiones ubicumque editas irritat;

Praelatis et ceteris liberam executionem literarum apostolicarum praecipit.

Inquisitorum facultates coercendi eorum arbitrio et curias saeculari tradendi testes falsidicos in causa fidei.

matris poenis, quas eo ipso, si contrafecerint, absque alia declaratione, incurrant, et a quibus, non nisi a nobis vel successoribus nostris Romanis Pontificibus canonice intransibus, praeterquam in mortis articulo constituti et debita satisfactione praemissa, absolvi, et interdicti huiusmodi relaxationem obtinere possint, in virtute sanctae obedientiae, districte praecipiendo mandamus ne iudices et executores litterarum apostolicarum ac notarios et tabelliones super his requisitos, quo minus litteras apostolicas huiusmodi exequi possint, quoquo modo impedire praesumant; ac eos, qui executionem litterarum huiusmodi impedientibus auxilium, consilium vel favorem, quovis modo, directe vel indirecte, publice vel occulte praestare praesumpserint, etiamsi patriarchali, archiepiscopali, primatiali, episcopali et quavis alia ecclesiastica vel mundana, etiam imperiali, regali, reginali aut ducali vel alia praefulgeant dignitate, eidem excommunicationis et anathematis sententiae, a quo non nisi ut praefertur absolvi possint, subiicere; ac civitates, terras, castra, oppida et loca praedicta, et ad quae inobedientes et contrafacientes declinare, et in quibus moram trahere contigerit, ecclesiastico supposita interdicto, tamdiu firmiter observando, donec, compuncti corde, huiusmodi interdicti relaxationem, debita satisfactione praemissa, meruerint obtinere, ac ibidem permanserint, et per triduum post eorum inde discessum, motu, scientia, auctoritate et potestatis plenitudine similibus decernimus. Ac sub dictis poenis, etiam mandamus illis, in quorum libris constitutiones synodales et provinciales huiusmodi descriptae reperiuntur, ita deleri et cassari faciant, ut amplius legi non possint.

§ 5. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quae idem Bonifacius praedecessor in suis litteris voluit non ob stare, contrariis quibuscumque. Aut si patriarchis, archiepiscopis,

primatibus, episcopis et aliis personis praefatis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet aliis privilegiis, indultis et litteris apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quae, praesentibus non insertis, effectus eorum impediri valeat quomodo libet vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum sit in nostris litteris specialis mentio habenda, quae, quoad hoc, cuiquam nolumus aliquatenus suffragari.

§ 6. Ut autem praesentes litterae ad omnium notitiam deducantur, volumus et mandamus, illas in Cancellaria Apostolica et valvis basilicae Principis apostolorum de Urbe nostra affigi, ut ii, quos huiusmodi litterae concernunt, quod ad ipsos non pervenerint, aut illas ignoraverint, nullam possint excusationem praetendere vel ignorantiam allegare, cum non sit verisimile quoad ipsos remanere posse incognitum quod tam patenter fuerit publicatum.

§ 7. Verum, quia difficile foret etc.

Nulli ergo etc.

Si quis etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo decimo octavo (1), kalendis martii, pontificatus nostri anno vi.

Lecta et publicata fuit haec constitutio Romae, in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae MDXIX, die vero XVIII mensis iunii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Leonis, divina providentia PP. X., anno VII.

Melchior de Campagna, custos.

Anno Domini MDXIX, indictione VII, pontificatus sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Leonis, divina providentia Papae X,

(1) Legendum millesimo quingentesimo decimo nono, ut cum ceteris chronologicis notis concordet (R. T.).

Iussio et effectus publicationis in Urbe.

Publicatio in Cancellaria Apostolica

Et in Urbe.

anno VII, diebus XVIII, XIX et XX mensis iunii, in basilica Principis apostolorum de Urbe; et XXII, XXV et XXVIII eiusdem mensis iunii successive, etiam in Cancellariae Apostolicae valvis seu portis, diebus cancellariae, istae litterae apostolicae affixae et publicatae fuerunt, per nos Henricum Bousmardi, sanctissimi D. N. Papae cursores, et per me Cirardum Dubier, praefati sanctissimi D. N. Papae et Romanae Curiae cursores.

Dat. die 1 martii 1519, pontif. anno VI.

XXXIV (1).

Canonizatio sancti Francisci de Paula, Ordinis fratrum Minorum institutoris, eiusque adscriptio catalogo sanctorum confessorum, et institutio festivitatis pro die secunda mensis aprilis, una cum octava.

SUMMARIUM

Deus Ecclesiam suam pretiosissimis lapidibus construxit. — 1. Cuius primi fundatores fuerunt patriarchae et prophetae, — 2. Apostoli deinde, — 3. Martyres, — 4. Doctores postea, — 5. Confessores etiam, — 6. Virginesque et viduae. — 7. S. Franciscus Religionem fundavit. — 8. Origo S. Francisci de Paula. — 9. A puerilibus annis religionem dilexit; — 10. Semper orabat aut laborabat; — 11. Affabilis erat; — 12. Ordinem suum appellavit Minimorum; — 13. Super ignem, spinas, etc. ambulabat; — 14. Claruit miraculis; — 15. Ob quorum famam a cubiculario PP. visitatus fuit; — 16. Illo praesente, ignem manib. accepit; — 17. Apostema incurabile Iacobi de Tarsia sanavit; — 18. Paralicum et leprosum curavit; — 19. Mutum a nativitate liberavit; — 20. Puellae caecae visum reddidit; — 21. Obrutos illaesos reperiit; — 22. Fabas sine igne coxit; — 23. Lampadem absque igne accendit; — 24. Filium viduae mortuum fere sanavit; — 25. Oculi albuginem abstulit; — 26. Mortuum in

(1) Bulla canonizationis in Rom. Edit. reperitur sub. numero XLI, ratione temporis non habita (R. T.).

sepulcrum mittendum vitae restituit; — 27. In fornacem ignis intravit, et exinde incolumis exivit; — 28. Alium ab evidenti mortis periculo liberavit; — 29. Ardentes titiones manibus propriis ad proximi salutem accepit; — 30. Iussu Sixti IV, ad regem Franciae accessit, qui benigne eum recepit et ecclesiam edificavit. — 31. Regulas tres B. Franciscus instituit; — 32. Romanique Pontif. plurima illi privilegia concesserunt. — 33. Is, praevisto suae mortis die, sacris susceptis, obdormivit in Domino in die Veneris Sancti. — 34. Miracula post eius obitum Deus edidit. — 35. Rex Franciae ac alii institerunt pro canonizatione. — 36. Hic ergo Pontifex, annuens canonizationi petita, examen et processum fieri mandavit. — 37. Eiusque relatio facta fuit in publico consistorio. — 38. Postquam Papa preces ad Deum emitti praecipit, et deinde vota pro canonizatione recipit; — 39. Modo B. Franciscum Ss. catalogo adscribit; — 40. Festumque die 11 aprilis celebrari iubet; — 41. Orationes proprias de Sancto decrevit. — 42. Oratio prima. — 43. Secreta. — 44. Postcommunio. — 45. Transumptorum fides. — Sanctio poenalis.

Leo episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Excelsus Dominus militantem Ecclesiam pretiosorum lapidum vivorum, ipsi summo angulari lapidi Christo Iesu unitorum, ornatissima varietate decoratam, structura mirabili fundare disposuit.

§ 1. Hinc processere beati patriarchae, qui in fide praeclari, sanctorum etiam angelorum susceptores effecti, facie ad faciem videre Deum meruerunt. Hos sequuti sunt sancti prophetae, quibus ostendit Deus secreta sua, ut ventura, quasi praesentia, Spiritu Sancto illuminati, agnoscere atque enunciare potuerint.

§ 2. Postquam autem venit plenitudo temporis, et nos in assumpta sibi humanitate Oriens ex alto visitare, nostraeque salutis mysteria (iuxta quod praedixerant prophetae) adimplere dignatus est, constituti fuere beati apostoli, divinae legis

Deus Ecclesiam suam pretiosissimis lapidibus construxit.

Cuius primi fundatores fuerunt patriarchae et prophetae,

Apostoli deinde.

Non obstantibus quibuscumque.